

Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta tělesné kultury



Fakulta
tělesné kultury

VLIV MODERNÍCH TECHNOLOGIÍ NA ZÁKLADNÍ DOVEDNOSTI ORIENTACE V TERÉNU

Bakalářská práce

Autor: Zdeněk Tvarůžek

Studijní program: Rekreatologie – pedagogika volného času

Vedoucí práce: Mgr. Rudolf Rozsypal

Olomouc 2022

Bibliografická identifikace

Jméno autora: Zdeněk Tvarůžek

Název práce: Vliv moderních technologií na základní dovednosti orientace v terénu

Vedoucí práce: Mgr. Rudolf Rozsypal

Pracoviště: Katedra rekreologie

Rok obhajoby: 2022

Abstrakt:

Bakalářská práce svým obsahem je zaměřena na základní orientaci v terénu a jak jsou, v současnosti, ovlivňovány moderními technologiemi tyto znalosti i dovednosti. Cílem bylo popsat orientaci pomocí mapy, busoly, vesmírných těles a jiných ukazatelů a zjistit aktuální situaci daných znalostí u pečlivě vybraných respondentů. Výzkum probíhal kvalitativní metodou Focus group, kdy celý rozhovor byl přepsán doslovně a následně byla data zpracována v programu Atlas.ti22, formou sítě. Z výsledků vyplývá, že moderní prostředky jsou v dnešní době výborným pomocníkem pro orientaci v terénu, neboť usnadňují a urychlují rozhodovací procesy pro volbu přesunu. Jsou tedy užívány primárně, nebo sekundárně. Obava, že moderní prostředky ovlivňují základní dovednosti negativně se neprokázala jednoznačně. Lze tedy říct, že i cestou moderních technologií se lze naučit základní dovednosti orientace v terénu. Což může být návodem a doporučením pro rodiče, školy i organizace, které se chtějí věnovat pohybu a pobytu v přírodě.

Klíčová slova:

Mapy, prostředky pro orientaci, základní dovednosti, orientace v terénu, moderní technologie

Souhlasím s půjčováním práce v rámci knihovních služeb.

Bibliographical identification

Author: Zdeněk Tvarůžek
Title: The effect of modern technologies on the basic skills of orientation in the field

Supervisor: Mgr. Rudolf Rozsypal
Department: Department of Recreation and Leisure Studies
Year: 2022

Abstract:

This thesis is focused on the basic orientation in the field and how can modern technologies influence this knowledge and skills. The aim was to describe the orientation using a map, compass, cosmic bodies and other indicators also find out the current situation of the knowledge in selected respondents. The research was carried out by qualitative focus group method, the entire interview was transcribed literally and the data were processed in the Atlas.ti22 program in the form of a network. The results showed that modern tools are excellent helper in these days for orientation in the field. They can speed up decision-making process for the choice of transfer. The fear that modern technologies affect basic skills has not been clearly demonstrated. We can say that it is possible to learn basic skills of orientation in the field through modern technologies. It can be a guide and recommendation for parents, schools and organizations who want work in nature.

Keywords:

Maps, orientation devices, basic skills, orientation in the field, modern technologies

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracoval samostatně pod vedením Mgr. Rudolfa Rozsypala, uvedl všechny použité literární a odborné zdroje a dodržoval zásady vědecké etiky.

Ve Vyškově dne 24. března 2022

.....

Děkuji vedoucímu práce Mgr. Rudolfovi Rozsypalovi za čas, připomínky i cenné rady, které mi věnoval po celou dobu práce. Dále bych chtěl poděkovat i ostatním pedagogům z FTK UPOL a spolužákům z katedry Rekreatologie, kteří mě motivovali ke studiu. V neposlední řadě děkuji rodině za podporu v průběhu celého studia.

OBSAH

| | |
|---|----|
| Obsah..... | 7 |
| 1 Úvod..... | 9 |
| 2 Přehled poznatků..... | 10 |
| 2.1 Orientace v terénu | 10 |
| 2.1.1 Určení světových stran | 11 |
| 2.1.2 Určení vlastního stanoviště | 24 |
| 2.1.3 Identifikace okolních terénních tvarů a předmětů..... | 26 |
| 2.1.4 Orientace v terénu podle mapy..... | 28 |
| 3 Cíle | 31 |
| 3.1 Hlavní cíl..... | 31 |
| 3.2 Dílčí cíle | 31 |
| 4 Metodika..... | 32 |
| 4.1 Výzkum..... | 32 |
| 4.1.1 Focus group | 32 |
| 4.2 Výzkumný soubor..... | 33 |
| 4.2.1 Tabulka 1: Demografické údaje účastníků FG | 34 |
| 4.3 Metoda sběru dat | 34 |
| 4.4 Záznam dat..... | 35 |
| 5 Výsledky..... | 37 |
| 5.1 Výsledky rozhovoru..... | 37 |
| 5.1.1 Základní orientace v terénu..... | 38 |
| 5.1.2 Moderní technologie | 41 |
| 6 Diskuse..... | 44 |
| 7 Závěry | 46 |
| 8 Souhrn | 47 |
| 9 Summary..... | 48 |
| 10 Referenční seznam | 49 |
| 11 Přílohy..... | 50 |

| | |
|-------------------------------|----|
| 11.1 Seznam zkratk | 50 |
| 11.2 Přepis Focus Group | 50 |
| 11.3 Obrázky | 70 |

1 ÚVOD

Vliv moderních technologií na základní dovednosti orientace v terénu je téma, které mě zajímá z mnoha důvodů.

Orientaci v terénu se věnuji od útlého dětství díky svému otci, který mě přivedl k orientačnímu běhu. V tomto období jsem se naučil orientaci s mapou a busolou v terénu, kdy bylo nezbytně nutné rychle číst v mapě a rozhodnout se, kterým směrem se vydat. Tyto získané znalosti a dovednosti se mi později podařilo uplatnit v Armádě České republiky (dále jen AČR) a následně je mohl u sebe postupně rozšířit. Doposud je aplikuji při výcviku instruktorů Speciální tělesné přípravy (dále jen STP), ale i pro organizaci celoarmádních a mezinárodních soutěží.

Díky vzrůstajícímu množství moderních technologií vyvstávají otázky na možné ovlivňování základních dovedností orientace v terénu. K existenci člověka neodmyslitelné patří pohyb a pobyt v přírodě nebo ve městě. Proto, aby zdárně dosáhl cíle, je třeba základních dovedností orientace, a to za různých podmínek. Díky moderním technologiím se značně eliminuje neúspěch na vyhledání a dosažení cíle, což je velice pozitivní. Tedy každý, kdo užívá těchto navigačních prostředků, by se měl snadno, zdárně a velmi rychle orientovat v terénu. Ovšem co se stane, když tento navigační prostředek přestane fungovat a selže? Přeci jen je to přístroj napájen zdrojem, který také není nevyčerpatelný. Lze se spolehnout na své základní dovednosti orientace v terénu?

Mohlo by se zdát, že moderní technologie základní dovednosti orientace v terénu ovlivňují negativně.

2 PŘEHLED POZNATKŮ

2.1 Orientace v terénu

Schopnost najít správnou cestu v neznámém prostředí je nejdůležitější dovedností pro život v divočině. Lze bez přehánění říci, že na tom může záviset váš život. Před cestou se naučte, jak používat mapu a kompas, procvičte si dovednosti orientace a snažte se získat co nejvíce informací o přírodě a krajině kolem sebe. To vám pomůže udržovat správný směr a vrátit se na správnou cestu, jestliže se zmýlíte. (Drake, p. 91, 2006).

Jakákoliv ztráta orientace a bloudění znamená velkou ztrátu času a může zavinit nehodu končící vážným zraněním i smrtí. Na túru vyrážíme ráno za krásného počasí a cesta je jasná, nálada výborná, jsme plni sil, večer se vracíme unavení v dešti a mlze, rychle se smráká a dolina vypadá úplně jinak, než ráno za dobré viditelnosti. V lepším případě nás bloudění okrade jen o síly a čas, nebo přinutí k neplánovanému přenocování. (Frank & kol., p. 522, 2007).

Orientace v terénu je druh umění, jinak řečeno znalostí a dovedností, kdy základním předpokladem pro zvládnutí této činnosti je prostorová představivost. Ta slouží nejen k určení vlastního stanoviště na mapě, ale i k plánování přesunu. K tomu všemu nám může pomoci plno pomůcek k tomu určených. V případě absence těchto prostředků lze hovořit o improvizaci nebo primitivních dovednostech. Schopnost orientovat se v terénu lze trénovat a rozvíjet i za předpokladu, že nemáte přirozený orientační smysl. Abyste dosahovali pokroku v dané oblasti, je třeba vnímat všemi smysly prostředí okolo vás, ve kterém se pohybujete.

„Orientovat se v terénu, znamená:

- *určit světové strany;*
- *znát svoji polohu a umět ji určit na mapě;*
- *být schopen popsat terén (vyznačené body v terénu) podle mapy“* (Tvarůžek & kol., p. 19, 2016).

Podle (Talhofer & kol., p. 99, 2008) *„správná topografická orientace v terénu zahrnuje zejména následující body:*

- *určení světových stran,*
- *určení vlastního stanoviště,*
- *identifikace okolních terénních tvarů a předmětů.“*

Základní dovedností orientace v terénu je tedy určení světových stran.

2.1.1 Určení světových stran

Ty se určují podle:

- „busoly;
- *nebeských těles;*
- *různých zvláštností terénních tvarů a předmětů“* (Tvarůžek & kol., p. 19, 2016).

„K orientaci v terénu se využívají i přístroje využívající rotaci Země (navigační topografické nebo inerciální přístroje) nebo přijímací signály z umělých družic Země (GPS)“ (Talhofer & kol., p. 99, 2008).

„Z hlediska místa a času lze orientaci v terénu dělit na:

- *orientaci na místě,*
- *orientaci za pochodu“* (Talhofer & kol., p. 99, 2008).

Laža (2012) tvrdí že, určování světových stran pomocí busoly je velmi rychlou a přesnou metodou. Kdy otáčením busoly ve vodorovné poloze, dosáhneme ztotožnění severního hrotu magnetické střílky s hodnotou magnetické deklinace na stupnici busoly.

K určení světových stran se využívá magnetky, která se ve vodorovné poloze natočí přesně do směru magnetický sever. Buzola se natočí tak, aby magnetka ukazovala svojí severní částí na označení severu (S – sever nebo N – North, Nord, či na 0; podle výrobce). Poloha ostatních světových stran je potom dána jejich označením na stupnici. (Talhofer & kol., p. 104, 2008).

Busola je dnes pravděpodobně nejoblíbenějším typem kompasu. Je to všestranný navigační přístroj, který vám umožňuje dělat následující:

- Zorientovat mapu.
- Měřit na mapě vzdálenosti.
- Vypočítat souřadnice vaší polohy nebo určitého místa na vaší cestě.
- Převést azimut do krajiny kolem vás.
- Zjistit azimut z mapy, zahrnout magnetickou odchylku a sledovat azimut až do cíle cesty. (Drake, p. 96, 2006).

Busola je přístroj průmyslově vyrobený, který slouží pro přesné určování světových stran, měření azimutu a určování vzdálenosti.

Základní součástí každé busoly je kruhové pouzdro, v jehož středu je volně otočná magnetka. Kruhová stupnice busoly má stupňovité nebo dílcové dělení a jsou na ní vyznačeny všechny čtyři světové strany. Víčko busoly je vždy otočné a má mířidla (mušku a hledí), které umožňují měřit nebo vytyčovat magnetické azimuty. (Talhofer & kol., p. 104, 2008).

Busola se skládá z magnetické střelky se zvýrazněnou částí, která ukazuje k severu, ta je uložena na hrotu v pouzdře vyplněném kapalinou (která chrání hrot a střelku před poškozením při transportu a zároveň tlumí rozkmit střelky, čímž urychluje ustálení), na pouzdře je umístěná otočná stupnice dělená obvykle na 360 stupňů (někdy může být dělená na 400 gradů, některé busoly mají pro přesnou práci sklopné zrcátko, to umožňuje odečítat ze stupnice a zároveň pozorovat cíl). Na základní destičce bývá kromě zaměřovací šipky a pomocných linek i lupa, sklonová měřítka pro snadné odečítání souřadnic bodů ze čtverců, busola může být navíc vybavena i sklonoměrem. (Frank & kol., p. 527, 2007).

„Konstrukcí busol je řada a jsou a liší se podle jejich základního určení.“ (Talhofer & kol., p. 104, 2008).

- Turistické (pro topografické účely).
- Sportovní (pro orientační soutěže).
- Vojenské (pro přesná měření, pro topografické účely).

Laža (2012) je rozděluje na:

- Náramkové.
- Kapesní.
- Ženijní.
- Dělostřelecké.

Ty se konstrukčně liší podle svého určení.

Kompas

Je nejzákladnějším prostředkem k určení světových stran. Svou konstrukcí a funkcí se odlišuje od busoly, která nám nabízí mnohem více funkcí. Dělíme je do dvou kategorií:

- průmyslově vyrobené;
- improvizované.

Průmyslově vyrobených kompasů je řada a liší se podle jejich určení takto:

- survival (knoflíkové, závěsné);
- sportovní (potápěčské, výsadkové);
- vojenské (dělostřelecké, ženijní).

Improvizované kompasy dělíme do dvou kategorií:

- plovoucí;
- závěsné.

V Polním manuálu Americké armády FM 21-76 SURVIVAL (1992) je popsáno sestrojení improvizovaného kompasu. Improvizovaný kompas lze sestrojít pomocí kusu železného kovu (jehla, špendlík a drát), kdy daný kov zmagnetizujeme pomocí:

- magnetu
- hedvábí
- elektrické cívký

Postup sestrojení je následující: vezmeme kousek železného kovu, který může mít tvar jehly, nebo z ploché dvoubřité žiletky a kousku provázku nebo dlouhého vlasu, na který se zavěsí. Kov můžeme zmagnetizovat nebo polarizovat tak, že jím budeme pomalu hladit v jednom směru po kousku hedvábí nebo opatrně přes vlasy pomocí úmyslných tahů. Kov můžeme také polarizovat tak, že jej na jednom konci opakovaně pohladíme magnetem. Třeme vždy pouze v jednom směru. Pokud máme baterii a nějaký elektrický drát, můžeme kov polarizovat elektricky. Drát by měl být izolovaný. Pokud izolovaný není, zabalíme kovový předmět do jednoho tenkého proužku papíru, abysme zabránili kontaktu. Baterie musí mít minimální napětí 2 V. Vytvoříme z elektrického drátu cívku a dotkneme se jejími konci svorek baterie. Opakovaně zasouváme jeden konec kovového předmětu do cívký a druhý z cívký. Z jehly se stane elektromagnet. Když bude zavěšena na kousku provázku nebo plavat na malém kousku dřeva ve vodě, vyrovná se se severojižní přímkou.

Pro přípravu plovoucího kompasu je potřeba nádoba (ideálně nekovová) naplněná vodou a stéblo trávy (nebo kousek papíru). Do nádoby s vodou opatrně vložíme stéblo trávy se zmagnetizovanou jehlou. Po chvíli se střelka usměrní a očko jehly ukáže severním směrem.

Pro přípravu závěsného kompasu je potřeba dostatečně dlouhá nit (nebo jiný tenký provázek) kde máme vytvořené uzlové očko. Do takto připraveného závěsného systému vložíme zmagnetizovaný kov. I v obou tomto případě se ustálí a bude ukazovat severojižní směr.

V případě, že nemáme hedvábný hadřík ani magnet, lze kov zmagnetizovat pomocí zdroje baterie a cívký. Cívku vytvoříme pomocí drátu (ideální izolovaný, v jiném případě je třeba jej izolovat),

tak, že jej obtočíme kolem jehly (tužky, klacíku apod.) Do takto vytvořené cívky vložíme jehlu. Následně přiložíme konce cívky k opačným pólům 1,5 Voltového akumulátoru (plně dostačující). Na zmagnetizování stačí krátký okamžik (do zahřátí). Následně takto zmagnetizovaný kov zavěsíme na připravenou niť nebo uložíme na plovoucího kompasu.

Určování světových stran podle nebeských těles je v případě ztráty nebo poškození kompasu či busoly jednou z možných metod. „*Nebeská tělesa se chovají předvídatelným způsobem, tato pravidla objevili již naši dávní předkové, kteří je celá staletí používali k orientaci a navigaci.*“ (Drake, p. 100, 2006).

Pomocí nebeských těles lze určit světové strany těmito metodami:

- polohou Slunce;
- stínovou metodou;
- polohou Slunce a hodinkami;
- polohou Měsíce;
- polohou (pohybem) hvězd;
- Severkou (Polárkou).

Orientace podle polohy Slunce je jednou ze základních dovedností a mnohdy je označována jako primitivní. Ovšem i zde je třeba si dávat pozor na několik detailů.

Víme, že Slunce se pohybuje po obloze od východu k západu, přičemž platí, že ve 12.00 hodin místního času dosahuje na obloze nejvyšší výšky nad obzorem (kulminuje). Právě v tomto okamžiku Slunce prochází rovinou místního poledníku. Na severní polokouli jeho poloha vyznačuje směr k jihu a na jižní polokouli směr k severu. (Laža, p. 10, 2012).

V naší zeměpisné šířce můžeme předpokládat, že Slunce je:

- na východě v 6.00 hodin;
- na jihovýchodě v 9.00 hodin;
- na jihu ve 12.00 hodin;
- na jihozápadě v 15.00 hodin;
- na západě v 18.00 hodin.

Nesmíme opomenout, že:

- „*řada států přechází přibližně od konce března do konce října na letní čas. Pokud je tomu tak, Slunce kulminuje ve 13hodin místního času.*“ (Laža, p. 10, 2012);

- „čím jste blíže k rovníku, tím méně přesný bude váš pokus najít směr podle Slunce. Když je Slunce téměř přesně nad vaší hlavou, je těžké určit jeho směr.“ (Drake, p. 100, 2006).

Tato metoda není tak přesná na určení světových stran jako následující, ale poslouží skvěle během přesunu. Dokonce nevadí nižší oblačnost, kdy Slunce nevrhá stín. Následující metody vyžadují více času a další pomůcky.

Stínová metoda, někdy uváděno jako „metoda stínové hole“ (Canterbury, 2015), je užitečná v okamžiku, kdy potřebujete přesně určit světové strany. Vyžaduje mnohem více času než u předchozí metody a je k tomu zapotřebí dvou holí (větví) dostatečně rovných a dlouhých cca 1 metr. Dále dvou kamínků (šišek, krátkých klacíků, stanových kolíků) kterými označíme vrchol stínu. U této metody je třeba řádný sluneční svit tak aby hůl vytvářela stín na povrch, kam dopadá.

Postup provedení:

- na rovné místo, zabodněte kolmo do země, připravenou tyč;
- všimněte si, kam dopadá její stín a poklepem na vrchol hole ověřit;
- v místě, kam dopadá stín nakreslete kříž a označte kamínkem nebo klacíkem;
- počkejte nejméně 15 minut (odhadem) a označte polohu nového stínu stejným způsobem;
- body spojte a dostanete směr východ – západ, přičemž první označení je západ;
- směr severojižní je kolmý na tuto spojnici;

Pamatujme, že:

- „tato metoda funguje kdykoli během dne, pokud svítí slunce, a v jakémkoliv zeměpisné šířce;
- lze používat „během cesty jako namátková kontrola“ (Wiseman, p. 348, 2004).

V případě, že budete na daném místě už od časného rána a máte čas zůstat zde téměř celý den, můžete použít alternativní metodu. Její výhoda tkví v tom, že je většinou přesnější. Zapíchněte 90 až 120 cm dlouhou tyč svisle do země na plochém otevřeném místě a označte místo dopadu vrcholu stínu brzy ráno. Ve stále stejné vzdálenosti od tyče vyznačte na zemi nepřerušovaný oblouk, tak že tyčka bude v jeho středu. Jak se blíží poledne, stín se zkracuje. Během odpoledne se začíná opět prodlužovat. Označte přesný bod, ve kterém protla vyznačený oblouk. Oba body spojte a dostanete západovýchodní směr, přičemž ranní značka bude západním směrem. (Drake, p. 101, 2006).

Metoda vrcholu stínu, jak popisuje Darman (1997):

Této metody lze také použít ke stanovení času. Vyznačte v půdě průsečík světových stran. Zaražte kolmo do půdy vhodnou tyč. Západní větev spojnice východu a západu ukazuje 6 hodin ráno a východní část 6 hodin odpoledne kdekoli na zeměkouli. Spojnice severu k jihu je čarou, kde se promítá poledne. Stín naší tyče představuje hodinovou ručičku na těchto slunečních hodinách. Její stín se může pohybovat buď ve směru, nebo proti směru hodinových ručiček, podle místa, kde jste, a podle data; nemění se tím však způsob čtení slunečních hodin. (p. 131)

Další, přesnější metodu stínové hole, popisuje Wiseman, (2014) takto:

Pokud máte čas, vyžaduje, abyste vrchol prvního stínu označili ráno. V této vzdálenosti narýsujte kruhový oblouk, přičemž metrová tyč je jeho středem. Jak se bude blížit poledne, bude se stín zmenšovat a pohybovat. Odpoledne, až se začne stín opět prodlužovat, označte přesný bod, ve kterém se dotkne oblouku. Oba body spojte a dostanete směr západ východ, přičemž západ udává ranní bod. (p. 356)

Stínová metoda, jak se autoři shodují, je jednou z nejpřesnějších metod určování světových stran v případě že nemáme žádné prostředky na orientaci. Vyžaduje čas, pozorování a vnímání prostředí ve kterém se nacházíte. Jedná se o techniky určené pro případy přežití. Tedy je jasné, že běžný turista a cestovatel je během své výpravy nebude užívat, pokud má k dispozici navigační či jiné topografické pomůcky, které umí ovládat.

Po sestrojení improvizovaného kompasu je vhodné ověřit, stínovou metodou, který konec strelky ukazuje na sever. Tento konec si zapamatujeme anebo označíme s tím, že další zmagnetizování provedeme stejným způsobem. Tento kompas slouží k určování světových stran za pochodu a v případě snížené viditelnosti.

Určování světových stran pomocí náramkových hodinek a polohou Slunce je mnohem známější metoda pro každého. Wiseman (2004) popisuje:

Tradiční ručičkové hodinky můžete použít k určení směru za předpokladu, že jsou nastaveny na místní čas (beze změny na letní čas a pokud ignorují konvenční zóny, které se s opravdovým časem neshodují). Čím blíže jste rovníku, tím méně přesná bude tato metoda, protože slunce je téměř nad hlavou a je velmi obtížné určit jeho směr. (p. 348-349)

Drake (2006) užití náramkových hodinek pro orientaci popisuje takto:

Náramkové hodinky, které budete držet vodorovně. Jestliže jste na severní polokouli, namířte hodinovou ručičku svých hodinek na Slunce. Představte si přímkou procházející polovinou úhlu mezi hodinovou ručičkou a dvanáctkou. Tato přímkou bude mířit zhruba na jih. Když jste na jižní polokouli, namířte dvanáctku na Slunce a myšlená přímkou mezi dvanáctkou a hodinovou ručičkou bude mířit zhruba na sever.“ (p. 100)

„Pokud používáme letní čas, opravíme čas na hodinkách o rozdíl časů nebo rozpůlíme úhel mezi malou ručičkou a jednou hodinou na ciferníku hodinek (na jižní polokouli namíříme značku jedné hodiny na Slunce.“ (Laža, p. 13, 2012).

Dle mých poznatků platí pro naši oblast (severní polokoule) od 6 h do 18 h tato metoda. Hodinovou (malou) ručičku namířte na to místo horizontu, nad nímž je Slunce. Rozpulte úhel mezi hodinovou (malou) ručičkou a číslicí 12 na číselníku a dostanete severojižní směr (směřuje na jih). Před 6 hodinou ránní a po 18 hodině večerní ukazuje na sever.

Podobná, ale o něco přesnější metoda, než předchozí je, když hodinky držíme palcem a ukazováčkem u číslice 3 a 9 v poloze mírně skloněné vzhledem k vodorovné rovině. K okraji hodinek, v místě hodinové (malé) ručičky přiložíme zápalku tak, jak je znázorněno na obrázku, tj. kolmo k číselníku hodinek. Aniž změním skloněnou polohu hodinek, otáčím se současně s nimi vzhledem k Slunci tak, aby stín vržený zápalkou procházel středem číselníku hodinek. Rozpulte úhel mezi hodinovou (malou) ručičkou a číslicí 12 na číselníku a dostanete severojižní směr (směřuje na jih).

Dalo by se říct, že ti, jenž mají digitální hodinky bez analogového znázornění hodin, nemohou tuto metodu aplikovat. Ovšem i u těchto hodinek lze postupovat tak, že položíme dva kolíčky (stébla trávy) na digitální hodinky do polohy hodinových ručiček dle aktuálního času. Ti, jenž mají fantazii, mohou daný úkon vynechat a představit si polohu ručiček dle času na hodinkách. Potom postupujeme stejně jako s hodinkami ručičkovými.

Výhodou této metody je, že není časově náročná a lze ji provádět za pochodu. Navíc je možné ji použít i za snížené viditelnosti, kdy Slunce je lehce zahaleno oparem nebo mraky, ale přesto je jeho pozice stále dohledatelná. Ovšem to není vše, dokonce ji lze užít i v noci, kdy Slunce není na obloze.

Ano je to tak. *„Pokud je měsíc v úplňku, je postup shodný s metodou určování světových stran pomocí Slunce a ručičkových hodinek. Pokud však Měsíc v úplňku není, musíme provést korekci. To znamená, že musíme zjistit čas, kdy místo Měsíce bude na daném místě Slunce.“* (Laža, p. 14, 2012).

Jiný autor popisuje danou situaci takto:

Měsíc odráží světlo Slunce a jak obíhá kolem Země, vidíme rozdílnou plochu jeho osvětlené strany od tenkého srpku po úplněk. Když se Měsíc nachází mezi Zemí a Sluncem, nedopadá na jeho stranu přivrácenou k Zemi žádné sluneční světlo a my ho nevidíme. Tehdy se mu říká nový Měsíc. (Drake, p. 102, 2006).

Zdá se to být komplikované, ale existují další možnosti, jak si pomoci kterou popisuje Wiseman (2004) následovně:

Pokud vyjde Měsíc dříve, než zapadne Slunce, bude osvětlená strana na západě. Pokud Měsíc vyjde až po půlnoci, bude osvětlená strana na východě. To vám může připadat skoro samozřejmé, ale znamená to, že podle Měsíce můžete v noci hrubě odhadnout východozápadní směr. (p. 352)

Drake (2006) popisuje určení severu podle měsíce další formou:

Když je Měsíc ve fázi srpku a není zakrytý mraky, můžete podle něj v noci jednoduše zjistit severní nebo jižní směr. Podívejte se na Měsíc, představte si přímku spojující oba hroty jeho srpku a probíhající až k obzoru. Jestliže jsou hroty srpku vlevo, protne myšlená přímka obzor na severní polokouli přibližně na jihu a na jižní polokouli přibližně na severu.“ (p. 102)

Na základě poznatků a osobních zkušeností víme, že Měsíc, je pro nás důležitým ukazatelem na rychlé určení světových stran. Ovšem to za předpokladu, že jej na obloze vidíme. Důvodem, proč jej nemusíme vidět, může být vysoká oblačnost, anebo nepříznivá fáze měsíce (např. novoluní). Ovšem za příznivých podmínek jsou přesnějším ukazatelem hvězdy.

Určování světových stran pomocí polohy (pohybu) hvězd je vhodné, pokud není vidět Měsíc a známá souhvězdí, podle kterých bychom se mohli zorientovat. Kdy sestrojíme improvizovaný zaměřovač. K čemuž poslouží dvě rovné tyče zabořené do země. Nebo optika u zbraně (kterou je třeba zafixovat, aby se nehнула). Zaměříme na libovolnou hvězdu (vybereme si tu, která je dobře vidět) a několik minut ji pozorujeme. Hvězda se ze zaměřovače vychýlí a podle směru pohybu hvězdy určíme světovou stranu. Pro severní polokouli platí:

- Hvězda se pohybuje doprava šikmo nahoru – díváme se na východ.
- Hvězda se pohybuje doprava a dále po oblouku mírně nahoru – díváme se na sever.
- Hvězda se pohybuje doprava a dále po oblouku mírně dolů – díváme se na jih.
- Hvězda se pohybuje doprava šikmo dolů – díváme se na západ.

David Canterbury (2015) tuto metodu nazývá LURD (Left, Up, Right, Down) a popisuje ji následovně. Je potřeba si najít vidlicový klacek ve tvaru Y (dlouhý cca1m), pěkné, rovné místo, kde si můžeme na 30 minut lehnout. Následně si lehneme a hůl zapíchneme do země a použijeme jako hledáček. V tomto hledáčku máme hvězdu (ne planetu). Uděláme si pohodlí, kdy se ujistíme, že se nepohybujeme a pozorujeme přibližně 30 minut. Hvězda se pohne. Pokud se hvězda posunula doleva, stojíte čelem k hvězdě, severu. Pokud se posunula doleva a nahoru, jste otočeni na severovýchod. Pokud se posunula doprava a dolů, jste otočeni na jihovýchod. V zásadě vlevo, nahoru, vpravo, dolů odpovídají světovým stranám sever, východ, jih, západ.

Další autor tuto metodu popisuje následovně:

když budeme pozorovat hvězdu přes dva pevné body po dobu 15minut, zjistíme že se pohybuje. Na severní polokouli platí tato pravidla:

- Když hvězda stoupá, díváte se přímo na východ.
- Když hvězda klesá, díváte se přímo na západ.
- Když se hvězda pohybuje obloukem doprava, díváte se na jih.

- Když se hvězda pohybuje obloukem doleva, díváte se na sever.
- Na jižní polokouli platí pravidla opačně. (Darman, p. 135-136, 1997)

„Ke stanovení směru můžete také využít souhvězdí. Osoby, které se ocitnou v extrémních situacích přežití, by si měly osvojit základní informace z astronomie.“ (Darman, p. 133, 1997)

Laža (2012) popisuje určování severu a jihu pomocí hvězd kdy:

využívá skutečnosti, že se některé hvězdy nacházejí téměř přesně v místě severního nebo jižního pólu. Na severní polokouli hvězda α -Umi (Severka, Polárka) v souhvězdí Malého vozu (Ursa Minor) označuje směr k severu. Na jižní polokouli označuje hvězda σ -Octanis směr k jihu. (p. 16)

„V noci najdeš sever podle hvězdy Severky. Pokud ji nepoznáš, najdeš ji na obloze podle souhvězdí Velký vůz. Protáhni spojnici mezi zadním kolem a hvězdou nad ním, která vůz uzavírá, až do zhruba pětinasobku vzdálenosti – a měl bys narazit na Severku.“ (Ibrahim, p. 76, 2021)

Jíný autor popisuje určování světových stran pomocí souhvězdí takto:

Velmi přesně lze určit světové strany pomocí Polárky. Polárka je jasná krajní hvězda v oji souhvězdí Malého vozu, které má jako jediná hvězda na noční obloze stálou polohu téměř přesně na zeměpisném (přesněji astronomickém) severu. Její vyhledání je na jasné noční obloze jednoduché. Stálou polohu Polárky lze výhodně používat i v situaci, kdy je k dispozici mapa nebo navigační přístroj. (Talhofer & kol., p. 105, 2008).

Drake (2006) píše že:

Abyste určili sever, najděte Polárku, která leží nad severním pólem. Je to jedna z nejjasnějších hvězd na obloze a jediná, která se zdánlivě nepohybuje. Abyste ji našli, vyhledejte nejdříve souhvězdí Velkého vozu. Prodlužte pětkrát vzdálenost mezi hvězdami tvořícími jeho zadní část a dostanete se k Polárce. (p. 103)

Další autor popisuje určení severu podle Polárky (Severky) takto:

Hvězdu lze na nebi nalézt podle souhvězdí Velkého vozu. Vzdálenost mezi krajními hvězdami („zadní kola vozu“) se prodlouží 5× směrem nahoru a v tomto prostoru se nachází Polárka. Je to hvězda stejného jasů jako hvězdy Velkého vozu. Polárka zároveň tvoří konec „oje“ Malého vozu, který má méně jasné hvězdy. Tímto způsobem lze sever odvodit, i když je Polárka ukryta a je vidět pouze Velký vůz. (Tvarůžek & kol., p. 21-22, 2016)

„Velký vůz je střední částí velkého souhvězdí, Velkého medvěda (Ursa Major). Točí se kolem Severky. Při spojení dvou hvězd Dubhe a Meraka nanesení asi 4násobné vzdálenosti za Dubhe, než je vzdálenost mezi nimi, narazíte na Severku.“ (Wiseman, p. 354, 2004).

Laža (2012) popisuje určení světových stran pomocí Severky tak, že je potřeba na obloze (severní polokoule) identifikovat souhvězdí Velkého vozu. Následně prodloužíme pětinasobně vzdálenost mezi

zadními koly Velkého vozu. Takto nalazneme hvězdu α -Umi (Severka, Polárka). Zbývající světové strany určíme tak, že se postavíme čelem k severu, východ je vpravo, západ vlevo a jih za vašimi zády.

Je tedy velice dobře známo, že „*Polárka na severní polokouli není nikdy vzdálena více než o 1 stupeň od světového pólu. Je to pravděpodobně jedna z nejužitečnějších hvězd pro zjišťování světových stran.*“ (Darman, p. 134, 1997).

Dle polního manuálu Americké armády FM 21-76 SURVIVAL (1992) jsou hlavními souhvězdími, které je potřeba se naučit, Velký vůz (nebo Pluh) a Kassiopea. Žádné z těchto souhvězdí nikdy nezapadá. Jsou vždy viditelná za jasných nocí. Pomocí těchto souhvězdí najdeme Polárku (Severku). Severka je součástí oje Malého vozu. Může být zaměněna za Velký vůz. Abychom tomu předešli, využijeme obě souhvězdí, kdy Velký vůz a Kassiopea jsou naproti sobě. Navzájem se otáčejí proti směru hodinových ručiček kolem Polárky (Severky), přičemž Polárka je uprostřed. Velký vůz se skládá ze sedmi hvězd ve tvaru vozu. Dvě hvězdy, které tvoří vnější okraj tohoto vozu, jsou tzv. ukazatelové hvězdy, protože ukazují na Severku. V duchu nakreslete čáru od vnější dolní hvězdy k vnější horní hvězdě Velkého vozu. Tuto čáru prodlužte asi na pětinasobek vzdálenosti mezi hvězdami ukazatele. Podél této čáry najdete Severku.

Jak jsme se mohli dočíst, tak se souhvězdí Kassiopei nachází naproti souhvězdí Velkého vozu. A ve stejné vzdálenosti od Severky jak popisuje Wiseman (2004) *Kasiopeja která:*

Má tvar písmene W a také se otáčí kolem Severky. Leží na opačné straně od Severky než Velký vůz a přibližně ve stejné vzdálenosti. Za jasných a tmavých nocí lze toto souhvězdí pozorovat v popředí Mléčné dráhy. Pokud není z nějakého důvodu jasně vidět Velký vůz, pomůže vám Kassiopeja najít Severku. (p. 354)

V manuálu Americké armády FM 21-76 SURVIVAL (1992) je Kassiopeja popisována jako souhvězdí pěti hvězd ve tvaru „W“. Střední část souhvězdí ukazuje na Severku. Od Severky kolmo k horizontu je sever.

„*Abyste určili západovýchodní směr, použijete souhvězdí Orion. Spojnice tří hvězd ve střední užší části probíhá zhruba západovýchodním směrem.*“ (Darman, p. 103, 1997).

„*Orion vychází nad rovníkem a je viditelný na obou polokoulích. Vychází nakloněný přímo na východě, bez ohledu na polohu pozorovatele a zapadá přímo na západě.*“ (Darman, p. 135, 1997)

Jiný autor píše:

Orion vychází nad rovníkem a můžete ho vidět z obou polokoulí. Vychází na straně na východě, bez ohledu na zeměpisnou šířku pozorovatele a zapadá na západě. Mintaka leží přesně nad rovníkem. Orion je ve větší vzdálenosti od Severy, než předešlá souhvězdí. Je snadno rozpoznatelný podle tří hvězd, které tvoří jeho pás a podle menších hvězd tvořící jeho meč. (Wiseman, p. 354, 2004)

K určení světových stran na jižní polokouli se využívá souhvězdí Jižní kříž (Crux). „*Je to souhvězdí složené s pěti hvězd, které podle své velikosti (je menší) a podle dvou orientačních hvězd rozpoznatelné od dvou dalších hvězdných skupin, také ve tvaru kříže.*“ (Wiseman, p. 355, 2004).

Jak je dobře známo, tak:

Polárka není na jižní polokouli vidět a neexistuje žádná hvězda, která by podobným způsobem ležela nad jižním pólem. Můžete však použít souhvězdí Jižního kříže. Abyste ho našli, vyhledejte střed mléčné dráhy, kde je tmavá oblast zvaná Coal Sack. Nad ní se rozkládá Jižní kříž: čtyři jasné hvězdy tvořící kříž plus pátá bledší hvězda a dvě jasné hvězdy (o něco víc napravo leží falešný kříž tvořený méně jasnými hvězdami). Najděte nejdelší spojnicí kříže a prodlužte ji čtyřiapůlkrát, pak se podívejte na obzor a našli jste přibližně jižní směr. (Drake, p. 103, 2006).

Jak najít Jižní kříž?

Jedním způsobem, jak najít Jižní kříž je dívat se podél mléčné dráhy, což je pás složený z miliónů vzdálených hvězd, které jsou za jasné noci viditelné. Uprostřed leží tmavá prachová skvrna Uhelný pytel, který zastiňuje jasné hvězdy. Na jedné straně od ní leží Jižní kříž, na druhé straně jsou dvě orientační hvězdy. Pokud chcete najít jih, promítněte si čtyři a půlkrát delší čáru pokračující za křížem a pak sklouzněte svisle na horizont. Pokud můžete na horizontu najít zřetelný bod, zapamatujte si ho nebo do země zabodněte dva klacky, abyste směr poznali i ve dne. (Wiseman, p. 356, 2004).

Polní manuál Americké armády FM 21-76 SURVIVAL (1992) popisuje orientaci na jižní polokouli takto. Protože v blízkosti jižního nebeského pólu není žádná hvězda dostatečně jasná, aby ji bylo možné snadno rozpoznat, používá se jako ukazatel na jih souhvězdí známé jako Jižní kříž. Jižní kříž neboli Crux má pět hvězd. Jeho čtyři nejjasnější hvězdy tvoří kříž, který se naklání na jednu stranu. Dvě hvězdy, které tvoří dlouhou osu kříže, jsou ukazatele. Chcete-li určit jih, představte si vzdálenost, která je pětinasobkem vzdálenosti mezi těmito hvězdami, a bod, kde tato pomyslná čára končí, je v obecném směru jihu. Podívejte se z tohoto pomyslného bodu dolů k obzoru a vyberte si orientační bod, podle kterého se budete řídit. Ve statické situaci přežití můžete toto místo určit za denního světla, pokud v noci zatlučete do země kůly, které budou ukazovat na cestu.

Laža (2012) dopřesňuje určování světových stran na jižní polokouli pomocí σ -Octanis, kdy na obloze je třeba identifikovat souhvězdí Jižní kříž. V čtyřiapůlkrát prodloužení osy souhvězdí Jižního kříže (Crux), které svým tvarem připomíná papírového draka, identifikujete polohu σ -Octanis (není jasně viditelná). Ta určuje jih v terénu a zbývající světové strany určíte tak, že se postavíte čelem k jihu s tím že východ je vlevo, západ vpravo a sever je za vašimi zády.

„*Světové strany lze určovat podle různých zvláštností terénních tvarů a předmětů. Tento způsob je však méně spolehlivý a může sloužit jen pro zběžnou (nepřesnou) orientaci a je nutné pozorovat současně několik zvláštností.*“ (Tvarůžek & kol., p. 22, 2016).

„V přírodě existují některé úkazy, na základě jejichž vyhodnocení můžeme provést přibližné určení světových stran.“ (Laža, p. 7, 2012).

Když kvůli počasí nevidíme Slunce, hvězdy ani Měsíc, můžete k určení světových stran ještě využít přírodních jevů. Nejsou ovšem tak přesné, musíte posuzovat opatrně a použít několika jejich druhů. Obecně platí tyto poznatky:

- Listnaté stromy. Za normálních podmínek je na listy bohatší jejich sluneční strana, tj. jižní strana na severní polokouli a severní strana na jižní polokouli.
- Jehličnany a vrby. Obvykle se naklánějí na slunečnou stranu.
- Letorosty. Bývají nejhustější na severní straně.
- Mech. Roste většinou na tmavé a vlhčí straně hostitelského stromu.
- Stromy s drsnou kůrou. Zrnitost kůry je většinou hustší na severní straně kmene.
- Ptáci a hmyz. Staví hnízda na závětrné straně (pomůže nám při určování převládajících větrů). (Darman, p. 136, 1997)

Laža (2012) uvádí tyto tři poznatky pro určování světových stran podle přírodních úkazů.

- „Vyhodnoťte charakteristiku růstu osamělých stromů. Na severní polokouli jsou větve na jižní straně delší a pevnější.
- Zjistěte konfiguraci letokruhů na pařezech. Na severní polokouli mají stromy letokruhy hustší v té části kmene, která je orientovaná severním směrem. Na jižní polokouli mají stromy letokruhy hustější v té části kmene, která je orientovaná jižním směrem.
- Zjistěte charakter růstu lišejníků. Na severní polokouli bývají severní strany kamenů a kmenů porostlé lišejníkem. Na jižní polokouli bývají jižní strany kamenů a kmenů stromů porostlé lišejníkem.“ (p. 7-8)

„Příroda nám poskytuje nekonečné množství nápověd, podle kterých můžeme určit směr. Můžeme je získat z neživého, živočišného i rostlinného světa. Přírodní jevy nám ukazují jen přibližný směr a může se stát, že vám dojde jejich zásoba.“ (Drake, p. 104, 2006).

V Polním manuálu Americké armády FM 21-76 SURVIVAL (1992) se píše o jiných prostředcích pro určení směru, kdy staré přísloví o používání mechu na stromě k určení severu není přesné, protože mech roste zcela kolem některých stromů. Ve skutečnosti je porost bujnější na straně stromu přivrácené k jihu na severní polokouli a naopak na jižní polokouli. Pokud je v okolí pro srovnání několik pokácených stromů, podívejte se na jejich pařezy. Růst je bujnější na straně přivrácené k rovníku a růstové letokruhy stromu budou více rozložené. Naopak na straně směrem k pólům budou letokruhy

stromů blíže u sebe. Směr větru může být užitečný v některých případech, kdy existují převládající směry a vy víte, jaké jsou. Rozpoznání rozdílů mezi vegetačními a vlhkostními poměry na svazích obrácených k severu a jihu může pomoci při určování směru. Na severní polokouli dopadá na svahy orientované na sever méně slunce než na svahy orientované na jih, a proto jsou chladnější a vlhčí. V létě se na severně orientovaných svazích udržují vrstvy sněhu. V zimě stromy a otevřené plochy na svazích orientovaných k jihu ztrácejí sníh jako první a přízemní sněhová pokrývka je mělká.

Jak zmiňuje Drake (2006) je ideální použít vícero kombinací přírodních ukazatelů na určení směru. Uvádí jako ukazatele vítr, vegetaci, zasněženou krajinu, stopy zvířat, mraveniště.

„Na mnoha místech světa panují poměrně stálé větrné podmínky, při kterých vane určitý typ větru celý rok nebo část roku převážně stejným směrem.“ (Drake, p. 104, 2006).

Vítr ovlivňuje růst stromů i keřů na otevřeném prostranství. Tato porosty se odklánějí ve směru větru. Ovšem palmy popírají všeobecné pravidlo, neboť v tropických zemích, rostou směrem k větru. Dalšími ukazateli převládajícího větru je písek a sníh. V naší oblasti to bude sníh v zimním období, který se ukládá za překážkami a tím zanechává stopu.

Jiný autor uvádí, že:

Rostliny potřebují ke svému přežití slunce a vodu. Když si tedy povšimnete, kde a jak rostou, může vám to pomoci určit směr. Protože se zde prolínají vlivy slunce a vody, musíte se zamyslet, který z těchto vlivů je převažující. Záleží na tom, kde se nacházíte – jestli v teplé a suché, či v chladné a vlhké zemi. Mechy a lišejníky rychle vysychají, takže budou nejlépe růst na vlhčích a od slunce odkloněných stranách stromů a skal. V chladnějších oblastech budou větší rostliny porůstat teplejší místa krajiny a nejvíce se jim bude dařit na straně přivrácené ke slunci. (Drake, p. 105, 2006).

V zasněžené krajině jsou dva ukazatelé, které vám mohou určit směr. Vítr a Slunce. Neboť *„je sněhová pokrývka zřetelnější na místech chráněných před sluncem. Stejně tak bude sníh zřetelně hlubší na místech, která leží v závětrí pravidelně dujících větrů.“* (Drake, p. 105, 2006).

„Jestliže v suché krajině narazíte na stopy zvířat vedoucí jedním směrem, je pravděpodobné, že míří ke zdroji vody.“ (Drake, p. 105, 2006). Pokud by jsme pozorovali hejno ptáků, kterým směrem letí, lze předpokládat, že za potravou nebo k vodnímu zdroji. Ovšem nelze se na to příliš spoléhat.

„Mravenci a termity staví obydlí, která mají tvar kup nebo tenkých útvarů podobných čepeli nože. Vždy jsou orientovaná severojívně, aby zachytila co nejvíce slunečního tepla ráno a navečer.“ (Drake, p. 105, 2006).

Ibrahim (2021) radí, že:

Když narazíš v lese na mraveniště, i podle něj můžeš určit sever. Na severní straně bývá mraveniště strmější, na jižní klesá pozvolněji. Dávej ale pozor na mraveniště na okraji lesa. Tam může být natočeno úplně jiným směrem (chráněná bývá strana u lesa). (p. 76)

2.1.2 Určení vlastního stanoviště

„Dobří navigátoři se vždy dokážou přemístit rychle a přesně. Dosáhnou toho systematickým procesem pozitivní identifikace a negativní eliminace znaků okolní krajiny.“ (Drake, p. 95, 2006).

Talhofer & kol. (2008) zmiňuje, že:

Určení polohy vlastního stanoviště je další základní úlohou orientace v terénu podle mapy. Volba vhodné metody závisí na předcházející činnosti v terénu (průběžné orientaci), na množství identifikovatelných objektů v okolním prostoru a na podmínkách viditelnosti. Značný význam má i zkušenost pozorovatele. Vlastní stanoviště lze na mapě zjistit rajónem, protínáním zpět a protínáním stranou. (p. 109)

Jiný autor zdůrazňuje, že:

Znalost vlastního stanoviště je nedílnou součástí orientace v terénu s mapou. Naším úkolem je přesně určit stanoviště jak v terénu, tak i na mapě. Tato činnost je závislá na konkrétních podmínkách, které zahrnují podmínky viditelnosti a orientace nebo dostupnost vhodných pomůcek. Základní metody zahrnují určení stanoviště odhadem od blízkých orientačních bodů, určení stanoviště na terénní čáře nebo určení stanoviště různými metodami protínání. (Laža, p. 24, 2012)

Talhofer & kol. (2008) doplňuje, že:

K určení vlastního stanoviště rajónem postačí vyhledat v okolním terénu objekt, který je na mapě zobrazen příslušnou značkou. Na usměrněnou mapu se ke značce přiloží pravítko směřující k objektu v terénu. Potom se odhadne vzdálenost k objektu, převede do měřítka mapy a vynese na pozorovací paprsek. (p. 109)

Další autor poukazuje na to, že:

Metoda určení stanoviště odhadem od blízkých orientačních bodů je rychlejší (ale méně přesnou) verzí metody určení stanoviště protínáním zpět, kterou si popíšeme dále. V tomto případě směry i vzdálenosti odhadujeme a do mapy vyznačujeme pouze přibližně. Metodu používáme zejména během dne v málo členitém terénu. Použití metody má své opodstatnění především v případech, kdy se nacházíme mimo terénní čáry. Další podmínkou je to, že máme k dispozici jasně identifikovatelné orientační body v naší blízkosti, které jsou rovněž zakresleny v mapě. Abychom docílili uspokojivých výsledků je nezbytné identifikovat nejméně dva až tři orientační body. (Laža, p. 25, 2012)

Talhofer & kol. (2008) dopřesňuje, že:

Určení vlastního stanoviště protínáním zpět předpokládá rovněž usměrněnou mapu a vyhledání dvou, nejlépe však tří identifikovatelných objektů v širším úhlovém rozestupu. Přiložením pravítka k mapové značce ve směru k objektu v terénu lze do mapy zakreslit příslušnou záměru.

Totéž se opakuje u druhého a popřípadě i třetího objektu. V průsečíku záměr leží vlastní stanoviště. Záměrné přímký při použití třech směrů se zpravidla neprotnou v jednom bodě, ale vytvoří malý, tzv. chybový trojúhelník. Stanoviště leží zpravidla v těžišti chybového trojúhelníku a je třeba zpřesnit jeho polohu detailním porovnáním mapy s terénem. (p. 110)

Lze tedy říci, že:

Metodu protínání zpět použijeme ve volném terénu mimo terenní čáry, kdy se určí vlastní stanoviště protnutím nejlépe tří směrů na orientační body (s vědomím doaszení menší přesnosti můžeme v některých případech použít pouze dva body). Rozstup bodů by neměl být menší než 30°. Při použití tří orientačních bodů se záměrné přímký zpravidla neprotnou v jednom bodě, ale vytvoří trojúhelník. Hledané stanoviště leží přibližně v těžišti tohoto trojúhelníka.“ (Laža, p. 31, 2012).

Talhofer & kol. (2008) uvádí, že:

Nalézá-li se vlastní stanoviště na výrazné a na mapě zobrazené terenní čáře (silnice, vodní tok, elektrické vedení apod.), je možno rychle určit jeho polohu prolínáním stranou. Ve směru přibližně kolmém k terenní čáře se na usměrněné mapě v terénu vyhledá vhodný objekt a vede se k němu záměra. V jejím průsečíku s terenní čarou pak leží vlastní stanoviště. (p. 110)

Další možnou metodou je protínání ze starny, jak ji popisuje Láža (2012) takto:

Metoda protínání ze strany je způsob určení stanoviště ležícího na terenní čáře (nebo v její těsné blízkosti) pomocí vzdáleného orientačního bodu. Tento orientační bod musí splňovat podmínku, že jeho spojnice se stanovištěm svírá s terenní čarou uhel větší než 20°. V případě použití této metody je vhodné ověřit určení stanoviště opakováním měření s využitím jiného orientačního bodu. (p. 29)

Jak uvádí Talhofer & kol. (2008) je třeba:

U všech uvedených metod určování polohy vlastního stanoviště se předpokládala viditelnost do okolního terénu. Při určování stanovišť v lese, v noci apod. je nutno průběžně sledovat terén a mapu již při přesunu. Poloha stanoviště se pak již pouze zpřesňuje detailním porovnáním nejbližšího okolí s mapou. (p. 110)

Drake (2006) ve své knize popisuje, že:

Prvním krokem je zorientovat si mapu. Můžete to udělat tak, že mapu srovnáte podle viditelných znaků krajiny kolem sebe, jako je les nebo jezero, nebo s použitím kompasu. Ať tak či tak bude vaše mapa mířit k severu a kopírovat tvar krajiny. Můžete se pustit do hledání bodů, na které byste měli narazit, a také míst, kterým byste se měli vyhnout. (p. 95)

Talhofer & kol. (2008) doplňuje, že:

Po usměrnění mapy a určení vlastního stanoviště na mapě se při orientaci většinou ještě porovnává skutečný terén s mapou. Porovnání spočívá v postupné identifikaci jednotlivých

terénních předmětů a tvaru pozorovaných v terénu a zobrazených na mapě. Terén s mapou se může porovnávat na místě nebo průběžně za pochodu. (p. 111)

2.1.3 Identifikace okolních terénních tvarů a předmětů

Terén lze definovat jako:

Libovolnou část zemského povrchu se všemi jeho nerovnostmi, vytvořenou přírodními silami nebo uměle, se všemi objekty a jevy, které se na zemském povrchu nacházejí. Jeho základní součástí je terénní reliéf, charakterizující horizontální i vertikální členitost zemského povrchu. Druhou částí terénu jsou terénní předměty, ke kterým se řadí všechny objekty přirozeného i umělého původu, vyskytující se na reliéfu. Podle členitosti terénního reliéfu a výskytu terénních předmětů lze na zemském povrchu vymezovat různé druhy terénu. (Talhofer & kol., p. 6, 2008)

Kdy, jak popisuje Láža (2012):

Při orientaci v terénu (ať už s mapou nebo bez ní) využíváme celou řadu dobře viditelných a jednoznačně identifikovatelných orientačních bodů. Dostupnost vhodných orientačních bodů je ovlivněna zejména podmínkami viditelnosti v prostoru plnění úkolu. Na viditelnost má vliv charakter členitosti a pokrytosti terénu, denní a roční doba nebo počasí. V případě orientace v terénu s mapou musíme vzít do úvahy to, že námi vybrané orientační body v terénu musí být rovněž zakresleny v mapě. (p. 9)

Terénní reliéf popisuje Talhofer & kol. (2008) jako nejstálější složkou zemského povrchu.

Ten se skládá z dílčích terénních tvarů, které se rozlišují dle charakteru na:

- Vyvýšené terénní tvary jsou důležitými orientačními objekty viditelnými na velké vzdálenosti. Nejvyšší část vyvýšených tvarů je označován jako vrchol, střední část sestupující z vyvýšeniny do údolí označujeme jako úbočí a spodní část, která tvoří rozhraní mezi úbočím a údolím nazýváme úpatí. Některé vyvýšené tvary nebo jejich části mají samostatné názvy.
- Vhloubené terénní tvary jsou sníženiny různého tvaru a šířky. (p. 6-7)

Laža (2012) hovoří o tom, že terénní předměty a tvary jsou využívány jako orientační body, kdy:

Terénní tvary jsou charakterizovány svou horizontální a vertikální členitostí a jako celek vytváří charakter terénního reliéfu. Terénní tvary mají zpravidla přírodní původ, mohou však být rovněž výsledkem lidské činnosti (např. haldy, násypy atd.). Na mapách jsou terénní tvary vyjádřeny zejména vrstevnicemi a dále mapovými značkami mikroreliéfu. Terénní tvary v základním členění dělíme na vyvýšené a vhloubené. Zejména pak vyvýšené terénní tvary představují důležité orientační body, které jsou v závislosti na konkrétní konfiguraci terénního reliéfu dobře

viditelné i na velké vzdálenosti. Mezi základní vyvýšené terénní tvary patří kupa, kužel, hřbet a plošina. Vrcholové partie těchto tvarů mají charakter bodu (kupa, kužel), linie (hřbet) nebo plochy (plošina). Vhloubené terénní tvary zahrnují zejména různé formy údolí, údolní zářezy, úžlabiny nebo soutěsky, které se odlišují zejména velikostí a tvarem dna. Z hlediska identifikace bývají vhloubené terénní tvary, zejména ty větší, dobře rozlišitelné z vyšších stanovišť. (p. 9)

Talhofer & kol. (2008) terénní předměty rozděluje do těchto hlavních skupin:

- vodstvo,
- porosty,
- půdy,
- komunikace,
- sídla,
- průmyslové a topografické objekty,
- geodetické body. (p. 9)

Laža (2012) dodává, že:

Terénní předměty tvoří situační náplň terénu a definují charakteristiky pokrytosti terénu. Podle četnosti výskytu terénních předmětů rozlišujeme terén otevřený, polozakrytý a zakrytý. Z hlediska orientace má každý z typů terénu svá specifika. V odkrytém terénu i méně významný předmět (např. osamělý dům nebo strom) může být významným orientačním bodem. V zakrytém terénu mohou být ztíženy podmínky orientace (např. v lesních celcích) nebo naopak velké množství terénních předmětů stejného druhu (např. tovární komíny nebo kostelní věže) v jedné lokalitě může znesnadnit jejich identifikaci. Terénní předměty mohou být přírodního původu nebo jsou výsledkem lidské činnosti. Terénní předměty využíváme velmi často jako orientační body, zejména sídelní, hospodářské a kulturní objekty (např. věžovité stavby, velké průmyslové objekty, kostely atd.), komunikace (např. křižovatky komunikací, mosty, atd.), vodstvo (např. řeky, kanály, jezera atd.) nebo prvky rostlinného a půdního krytu (např. hranice lesa, osamělé stromy, osamělé skály atd.). (p. 10-11)

Z hlediska geometrické reprezentace Laža (2012) rozděluje orientační body na:

- bodové,
- linové (čárové),
- arealové (plošné),
- speciální.

Ty Láža (2012) popisuje takto:

Bodové orientační body jsou takové objekty, jejichž půdorys je na mapách vyjádřen symbolickou bodovou mapovou značkou. Do této skupiny patří například tovární komíny, věžovité stavby, křižovatky komunikací, vrcholy kup a kuželů, osaměle stojící stromy atd. V praxi se jedná o nejčastěji používanou skupinu orientačních bodů. Je to dáno tím, že tento typ orientačních bodů je v mapách zakreslen s nejvyšší přesností. S využitím této skupiny orientačních bodů můžeme na mapě provádět přesná měření při přípravě na plnění úkolů a v terénu jsme schopni s jejich pomocí vytyčovat směry s vysokou přesností.

Liniové orientační body jsou na mapách vyjádřeny symbolickou liniovou mapovou značkou, která správně vyjadřuje pouze jejich délku. V případě souběhu více liniových předmětů je jejich vzájemná poloha v mapě upravena odsunem, což z hlediska přesnosti nemá vliv na plnění úkolů orientace v terénu. Liniové orientační body označujeme také jako terénní čáry. Tato skupina orientačních bodů zahrnuje zejména silniční a drážní komunikace, vodní toky, vedení elektrického napětí, potrubní trasy, horské hřbety atd.

Areálové orientační body jsou takové, jejichž půdorys je na mapách vyjádřen areálovou mapovou značkou. Do této skupiny patří například vodní plochy, větší i menší lesní celky, bloky budov atd. V závislosti na měřítku mapy mohou být objekty, které jsou na mapě 1 : 25 000 zobrazené areálovou značkou, na mapách menších měřítek zobrazeny symbolickou bodovou značkou (např. továrny, elektrárny atd.).

Speciální orientační body jsou obvykle výsledkem lidské činnosti. Patří mezi ně různé zdroje zvuku (např. hluk motorů silničních a železničních dopravních prostředků, odstřely v lomech atd.), světla (např. osvětlení výškových objektů, osvětlení sídel a komunikací atd.), nebo dým (např. z továrních komínů, chladících věží atd.). Nevýhodou tohoto typu orientačních bodů je jejich proměnlivý charakter a omezená doba využití. Při orientaci ve městě můžeme pro orientaci využít vhodně umístěné výrazné nápisy, ukazatele nebo grafické symboly (např. dopravní značení, názvy hotelů, názvy firem atd.). (p. 11-13)

2.1.4 Orientace v terénu podle mapy

„Orientace v terénu podle mapy za pochodu se provádí nepřetržitě a řídí se obdobnými pravidly jako orientace mapy na místě.“ (Laža, p. 38, 2012).

Pro orientaci v terénu třeba zvolit vhodnou osu přesunu, kterou rozdělíme na kratší úseky. Dále je třeba určit jasné orientační body a pomocné orientační body. Nejdůležitější je vybrat správnou mapu.

„Mapa je obrazem skutečného terénu na dvourozměrném listu papíru. Za pomoci speciálních symbolů, barevných ploch a linií jsou v mapě vyznačeny všechny detaily důležité při daném účelu

mapy.“ (Pekárek & Macek, p. 82, 1996). „*Mapa je plochá obrazová reprodukce složité trojrozměrné krajiny. Mapy mají mnoho podob od hrubé umělecké reprodukce vhodné k pověšení na zeď až po přesný, přehledně zakreslený obrazový popis.*“ (Drake, p. 92, 2006). „*Mapa je grafické znázornění zemského povrchu. Jedná se o zmenšený, generalizovaný, rovinný a zvýrazněný model zemského povrchu. Je jednou ze základních pomůcek pro pohyb a plánování trasy v neznámém terénu.*“ (Frank & kol., p. 522, 2007). „*Mapa je zmenšené, zevšeobecněné a vysvětlené znázornění objektů a jevů na Zemi nebo ve vesmíru, sestrojené v rovině pomocí matematicky definovaných vztahů.*“ (Čapek & kol, p. 18, 1992).

Veverka se Zimovou (2008) upřesňují, že mapa má svůj účel a je tedy určená pro vědu, kulturu, osvětu, obranu státu, výuku, orientaci, pro sport aj. „*Podle obsahu dělíme mapy na tematické (například mapy politického rozdělení, mapy lesnické, geologické, mapy úhrnu srážek a další), topografické a „omalovánky“.*“ (Frank & kol., p. 524, 2007). Pro uživatele je jedním z důležitých faktorů obsah. Voženílek (2004) rozdělil mapy po obsahové stránce na obecně zeměpisné, tematické a topografické. Veverka se Zimovou (2008) danou klasifikaci rozšiřují o mapy přehledné.

Frank & kol. (2007) popisují topografické mapy jako prostředek ve kterém:

se pokoušejí co nejdříve zachytit zemský povrch jak z hlediska polohopisu (prostorové umístění komunikací, obydlí, vodních toků či hor), tak z hlediska členitosti terénu. Vzhledem k nemožnosti zachycení všech detailů je nutné přistoupit k zjednodušení (generalizaci). Objekty, které nemohou být kvůli velikosti či přehlednosti zakresleny v měřítku, jsou nahrazeny smluvenými značkami. (p. 524)

„*Topografické mapy jsou jedním z hlavních zdrojů informací o terénu.*“ (Talhofer & kol, p. 14, 2008). Podrobně zobrazují terén, vodstvo, osídlení a komunikační sítě. „*Slouží jako úřední mapy pro potřeby státu a armády.*“ (Čapek & kol, p. 23, 1992). „*Topografické mapy většinou vydávají vládní organizace. Původně byly vyvinuté pro armádní účely a jsou to nejpřesnější běžně dostupné mapy. Jsou pravidelně kontrolované a zpřesňované.*“ (Drake, p. 93, 2006).

Tematické mapy, které se dříve označovaly jako dodatkové nebo speciální, jsou druhově nejpočetnější skupinou, jak uvádí Čapek (1992). Podle Voženílka (2004) jsou specifické svým obsahem, který je znázorněn výrazněji a podrobněji než ostatní.

Podrobnost mapy je závislá na velikosti a měřítku mapy. „*Měřítko mapy vyjadřuje vztah mezi délkami na mapě a odpovídajícími vodorovnými vzdálenostmi ve skutečnosti.*“ (Talhofer & kol, p. 75, 2008). Podle Čapka (1992) je měřítko na mapě vyjádřeno třemi způsoby a to číselně, slovně a graficky. Dle Krtičky (2007) mapa, která nemá uvedené měřítko, není mapou. Topografické a tematické mapy jsou zpravidla středního měřítka (1:10 000–1:200 000) a díky tomu poskytují dobrou všeobecnou orientaci na daném území.

Dalším základním kompozičním prvkem mapy je legenda. „*Legenda podává výklad použitých mapových znaků a dalších kartografických vyjadřovacích prostředků včetně barevných stupnic.*“ (Veverka & Zimova, p. 135, 2008). „*Legenda nám říká, co která značka či mapový prvek znamená.*“ (Frank & kol., 2007). Platí tedy obecně, že by legenda měla být úplná, nezávislá, uspořádaná, v souladu s označením na mapě a srozumitelná.

Hlavní část obsahu mapového díla, je mapové pole, které je sestavené podle kartografických zásad. Je obvykle ohraničena a zaujímá největší část mapového listu. Je zde zobrazení terénu pomocí mapových značek. Ty se dle Talhofer & kol. (2008) rozdělují podle rozměrů terénních předmětů a tvarů na obrysové (měřítkové), symbolické (liniové a bodové) a popisné (vysvětlující.). Jak uvádí Veverka & Zimova (2008) mapová značka prezentuje především lokalizační, kvantitativní a kvalitativní údaje vztahované k určitému objektu, který je předmětem mapování. Musí tedy být názorné, v rozumném počtu a pro uživatele lehce zapamatovatelné.

Mapa hraje důležitou roli v rozhodovacích procesech, protože obsahuje velké množství prostorově zobrazených informací. Přestože existují sofistikované technologie, tištěné mapy nelze v některých situacích nahradit. Zatímco interaktivní elektronické mapy jsou závislé na elektrické energii a někdy i na globálním polohovém systému (GPS), tištěné mapy (na papíře či na látce) lze používat v terénu. Dále je nutné poznamenat, že tištěné mapy jsou obvykle levnější a tištěné na látce jsou odolnější vůči klimatickým změnám.

3 CÍLE

3.1 Hlavní cíl

Hlavním cílem bakalářské práce je popsat dovednosti základní orientace v terénu a zjistit, jak mohou moderní technologie tyto dovednosti ovlivnit.

3.2 Dílčí cíle

- 1) Popsat základní dovednosti orientace v terénu.
- 2) Zmapovat úroveň dovedností orientace v terénu u vybraných jedinců.

4 METODIKA

4.1 Výzkum

Jednou z významných rolí pro badatele hraje výběr metody pro výzkum. Lze zvolit přístup kvantitativní, kvalitativní anebo i kombinace obou zmíněných.

„Zjednodušeně řečeno, nástrojem kvantitativního výzkumu je dotazník, zatímco kvalitativní výzkumníci používají rozhovor. Takovéto pojetí vede ke značnému zjednodušení odlišností obou metodologických přístupů.“ (Švaříček, Šedová, & kol, p. 13, 2007).

„Výzkumná činnost představuje zásah do okolí, neboť probíhá v interakci mezi výzkumníkem, použitými metodami a účastníky výzkumu.“ (Miovský, p. 34, 2006).

„Kvalitativní výzkumníci používají zejména tyto tři typy dat: data z rozhovorů, data z pozorování a data z dokumentů. Pracují tedy se slovy a textem.“ (Švaříček, Šedová, & kol, p. 15, 2007).

„Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace.“ (Strauss & Corbinová, p. 10, 1999).

„Při kvalitativním rozhovoru je mnoho příležitostí, kdy se účastník musí vyjádřit k emočně citlivé záležitosti. V rozhovoru jde málokdy o zcela banální věci.“ (Hendl, p. 156, 2005).

„Zkušenosti ukazují, že některé zkoumané oblasti se hodí spíše pro kvalitativní typy výzkumu. Příkladem může být případ výzkumu, který se snaží odhalit podstatu individuálních zkušeností s určitým jevem či situací...“ (Šebek & Hoffmannová, p. 30, 2010).

Pro svou práci jsem zvolil kvalitativní metodu výzkumu. Na základě všech poznatků, které daní autoři uvádějí, jsem naznal, že nejvhodnější způsob bude metodou Focus group (dále jen FG).

4.1.1 Focus group

„Focus group je anglický termín, který je do češtiny překládán hned několika způsoby.“ (Šebek & Hoffmannová, p. 31, 2010). Ovšem nejužívanější výraz je „Ohnisková skupina“. To protože *„Data jsou získávána využitím skupinových interakcí v rámci debaty moderované výzkumníkem na téma, tj. ohnisko, týkající se oblasti, která je předmětem zkoumání.“* (Reichel, p. 114, 2009). Ohniskové skupiny mohou pro mnoho účelů, *„tak jako i jiné kvalitativní metody, představovat správně zvolený, samostatný prostředek pro sběr zkoumaných dat.“* (Morgan, p. 33, 2001). *„Využití metody focus group v rámci metodologie představuje široké spektrum.“* (Šebek & Hoffmannová, p. 33, 2010).

„Při použití ohniskových skupin jako samostatné metody slouží ohniskové skupiny jako primární způsob sběru kvalitativních údajů stejně, jako tomu může být u zúčastněného pozorování či individuálních interview.“ (Morgan, p. 14, 2001).

„Badatel určuje zaměření diskuse, ohnisko, které se odvíjí od cílů výzkumu a výzkumných otázek, a toto ohnisko účastníkům označí.“ (Miovský, p. 175, 2006).

„Skupinová dynamika přispívá k zaměření na nejdůležitější témata. Zároveň lze jednoduše zjistit, kdy nastává ve skupině souhlas nebo nesouhlas s určitým typem tvrzení.“ (Hendl, p. 184, 2005).

„Z hlediska badatele poskytuje tento proces sdílení a srovnávání vzácnou příležitost získat přímý důkaz, jak sami účastníci chápou své společné rysy a rozdíly. Toto aktuální pozorování shod a rozdílů může ve skupinové interakci probíhat velmi intenzivním způsobem.“ (Morgan, p. 36, 2001).

Hendl (2005) se vyjadřuje k tomu tak, že:

Problémem skupinové diskuse je spojení vyvíjející se skupinové dynamiky a toku informací s původním cílem diskuse. Druhý problém spočívá v nestejném zapojení členů skupiny do diskuse. Někteří jedinci v diskusi dominují, jiní se snaží zůstat stranou a jejich názory pak přivýchodnocování obsahu diskuse chybějí. (p. 184)

„Klíčem, který definuje rysy samostatných ohniskových skupin, není tedy absence jiných metod, ale spíše schopnost interpretovat údaje z ohniskových skupin jako postačující základ vědomostí.“ (Morgan, p. 37, 2001).

Ačkoliv má tato metoda své výhody i nevýhody, je považována za jednu z hlavních metod kvalitativního výzkumu. Pro badatele, který může být zároveň moderátorem, je klíčové plánování celého průzkumu. To je složeno z několika fází:

- Prostory
- Účastníci
- Řízení
 - Fáze zahájení
 - Úvodní diskuse
 - Jádro diskuse
 - Ukončení diskuse
- Závěr výzkumu

Výstupem této metody jsou informace, které poukazují na to, jak lidé uvažují nad daným tématem. Nabízejí tedy hlubší porozumění problému díky názorům, které se mezi respondenty objevují.

4.2 Výzkumný soubor

Výzkumu se zúčastnilo 6 osob, což je optimální počet pro skupinu, se kterou je veden rozhovor. Zároveň mají dostatek prostoru na to se vyjádřit. V tomto výzkumném souboru byli 3 ženy a 3 muži.

Věková hranice se pohybovala od 23 let až do 51 let. Jednalo se jak o studenty, tak o pracující. Všichni účastníci mají své zkušenosti s orientací v terénu. Někteří je získali v armádě, jiní ve Skautu a jiní je získávali svými zkušenostmi.

| Účastníci focus group | | Pohlaví | |
|------------------------|---------------|---------|-------|
| | | Ženy | Muži |
| Počet účastníků | | 3 | 3 |
| Počet účastníků celkem | | 6 | |
| Průměrný věk | Minimální | 24 | 23 |
| | Maximální | 51 | 50 |
| | Celkem | 38 | 39,33 |
| Průměrný věk celkem | | 38,66 | |
| Status | Student | 1 | 1 |
| | Zaměstnání | 2 | 2 |
| Vzdělání | Středoškolské | 2 | 2 |
| | Vysokoškolské | 1 | 1 |

4.2.1 Tabulka 1: Demografické údaje účastníků FG

Zdroj vlastní.

4.3 Metoda sběru dat

Před samotným sběrem dat, jsem si udělal prvotní seznam osob, které oslovím. Tento záměr jsem probral s vedoucím práce. Cílem bylo oslovit dvě generace osobností, které by svými výroky a zkušenostmi přinesly dostatečné množství drahocenných informací v dané oblasti. Jednalo se o vojáky, skauty a táborníky, kteří se učí a mají zkušenosti s orientací v terénu. Jako možné oponenty, jsem zvolil osoby, které ve svém životě tyto dovednosti neužívají tak často, jako první zmíněná skupina. Ale mají své zkušenosti. Další podmínku, kterou jsem si stanovil, byla genderová vyváženost.

Na základě všech svých stanovených kritérií jsem tyto vybrané osoby oslovil osobně. Následně jim zaslal email s veškerými informacemi k danému projektu. Dostali dostatek prostoru na dotazy a zároveň bylo třeba dojednat termín a místo schůzky. To trvalo přibližně měsíc. Termín schůzky se naplánoval na 17. dubna 2022 ve 13:30 hod. u nás doma.

Bylo třeba připravit prostředí, ve kterém se bude odehrávat řízený rozhovor. Tedy místo, kde si sedneme do kruhu tak, aby bylo všechny dobře slyšet na záznamovém zařízení. Po příchodu všech respondentů si každý účastník našel své místo, kde se usadil a začala neformální diskuse. Snahou bylo navodit přátelskou atmosféru tak, aby se všichni seznámili a uvolnili. Během těchto rozhovorů jim byla řečená pravidla chování během řízeného rozhovoru a následně si to vyzkoušeli na nečisto. Jelikož důvod setkání znali a na všechny otázky jsem jim odpověděl předem, nebylo třeba je do problematiky nikterak dlouze zascvěcovat. Respondenti doplnili demografické údaje, které jsem zpracoval do tabulky

(Tabulka 1). Následně mi všichni zúčastnění podepsali souhlas na provedení záznamu rozhovoru a následné použití pro bakalářskou práci. Tento souhlas je anonymní, a tedy mě neopravňuje v přepisu zmiňovat žádné jména. V okamžiku, kdy byly provedeny všechny formální záležitosti a respondenti připraveni, zahájil jsem sběr dat.

Ten probíhal metodou Focus Group, kdy já byl v roli moderátora a účastníkům jsem pokládal otázky. Ty oni neznali předem, tedy neměli možnost se připravit. Cílem bylo, aby na všechny otázky, všichni odpovídali, jak jsem je poučil před zahájením. V tomto případě neexistovala špatná odpověď. Má úloha spočívala v pokládání otázek, naslouchání a pozorování. Po celou dobu jsem se soustředil na účastníky. V okamžiku, kdy někdo chtěl reagovat na dané téma, jsem dával gesta a pokyny. V případě, kdy jsem nabyl dojmu, že se rozhovor ubral jiným směrem, vstoupil jsem do rozhovoru a dopřesnil otázku. Všichni zúčastnění se po celou dobu rozhovoru zapojovali a pohotově reagovali.

Po ukončení rozhovoru jsem vypnul záznamové zařízení a pokračovali jsme v neformálním rozhovoru, kde se každý mohl vyjádřit k danému průběhu sběru dat. Komunikace i nadále pokračovala, ale už na volné témata. Na závěr jsem si celý rozhovor vyslechl a přepsal doslovně (Příloha).

4.4 Záznam dat

Záznam rozhovoru je jedním z nejdůležitějších prostředků sběru dat. Využil jsem zkušenosti získané v rámci předmětu: Skupinová dynamika, evaluace a zpětná vazba, a na základě těch byl záznam proveden pomocí aplikace diktafon na mobilní telefon. Záznamové zařízení bylo na stativu umístěno uprostřed skupiny a nastaveno do vhodné výšky. Cílem bylo zachytit všechny výpovědi, jasně a zřetelně. Výsledná nahrávka byla uložena v počítači autora práce.

Zpracování dat probíhalo pomocí aplikace KMPlayer a programu MS Word, ATLAS.ti22. Aplikace KMPlayer použitá pro zpětné přehrávání audiozáznamu je vhodná díky jednoduchému uživatelskému rozhraní. Lze velmi přesně posouvat záznam a celý rozhovor tak přepisovat doslovně do programu MS Word. Bylo třeba se zaměřit na jednotlivé výpovědi a v případě, kdy se doplňovaly, určit, kdo v daný okamžik hovoří. Takto vše zapsat doslovně, včetně přereků.

Po přepsání celého rozhovoru se text uložit ve formátu RTF (Rich Text Format). Tento formát umožňuje výměnu dokumentů mezi různými textovými procesory díky jednoduchému formátování. Takto uložený soubor lze otevřít v programu ATLAS.ti22 Trial Version, který je vhodný na analýzu kvalitativního výzkumu.

Vzhledem k tomu, že program je v anglickém jazyce a nejsem běžným uživatelem, bylo nezbytnou nutností najít návod na internetových stránkách YouTube. Po důkladném prostudování bylo snazší postupovat dle návodů. Zapotřebí bylo v daném programu projít celý text a přiřazovat kódy.

Ty jsem přiřazoval k vybraným slovům, textům a respondentům. Následně se v Network manageru vytvořili spojitosti mezi jednotlivými kódy a barevně odlišily.

5 VÝSLEDKY

V rámci výzkumu jsem se zaměřil na dvě hlavní části. Jednou je zjištění, zda a jak ovlivňují moderní technologie základní dovednosti orientace v terénu. V druhé části se zabývám užíváním základních dovedností orientace v terénu.

5.1 Výsledky rozhovoru

V rámci výzkumu, který je zaměřen na vliv moderních technologií na základní dovednosti orientace v terénu, se vytvořily dvě základní kategorie. Díky rozhovoru jsem zaznamenal několik názorů k daným tématům orientace v terénu, kdy respondenti popisovali své osobní zkušenosti jak s orientací, ale i s užíváním moderních technologií. Na základě výpovědí se hledala nejen podstata vyjadřující vliv, ale i souvislost mezi jednotlivými aspekty. Vše bylo, i z důvodu anonymity, označeno kódy.

Respondentům bylo položeno 10 otázek, kdy se každý vyjádřil na dané téma a reagoval na ostatní. Celkový počet odpovědí a reakcí je 254 (100 %). Nejvíce reakcí je u respondenta H, který má 93 odpovědí. Nejméně reakcí je u respondenta Š, který má z celkového počtu jen 14 odpovědí.

Dále jsem rozdělil odpovědi do tří skupin podle počtu procent, kdy jsem vycházel z toho faktu, že je šest respondentů a každý by měl splňovat 16,66 % počtů odpovědí. Ačkoliv se to nepodařilo, rozdělil jsem si je do tří skupin. Tedy ty, co měli nad 20 %, což splňují dva respondenti H (36,61 %) a D (25,59 %). Dále v rozmezí 10 % až 20 %. To splňují respondenti P (11,81 %) a V (11,02 %). A poslední skupina nedosáhla 10 %, a tam jsou respondenti L (11,81 %) a Š (5,51 %).

Vše je vyjádřeno v tabulce na základě výsledků užitých v programu Atlas.ti22.

Tabulka 2

Procentuální vyjádření jednotlivých respondentů v celém rozhovoru Focus Group

| Focus Group | | | | |
|--------------------------|------------------------------|--|---|--|
| | Absolute absolutní | Row - relative Řádek - relativní | Column - relative Sloupec - relativní | Table - relative Tabulka - relativní |
| ○ D | 65 | 100,00 % | 25,59 % | 25,59 % |
| ○ H | 93 | 100,00 % | 36,61 % | 36,61 % |
| ○ L | 24 | 100,00 % | 9,45 % | 9,45 % |
| ○ P | 30 | 100,00 % | 11,81 % | 11,81 % |
| ○ Š | 14 | 100,00 % | 5,51 % | 5,51 % |
| ○ V | 28 | 100,00 % | 11,02 % | 11,02 % |
| Totals celkově | 254 | 100,00 % | 100,00 % | 100,00 % |

Zdroj vlastní

5.1.1 Základní orientace v terénu

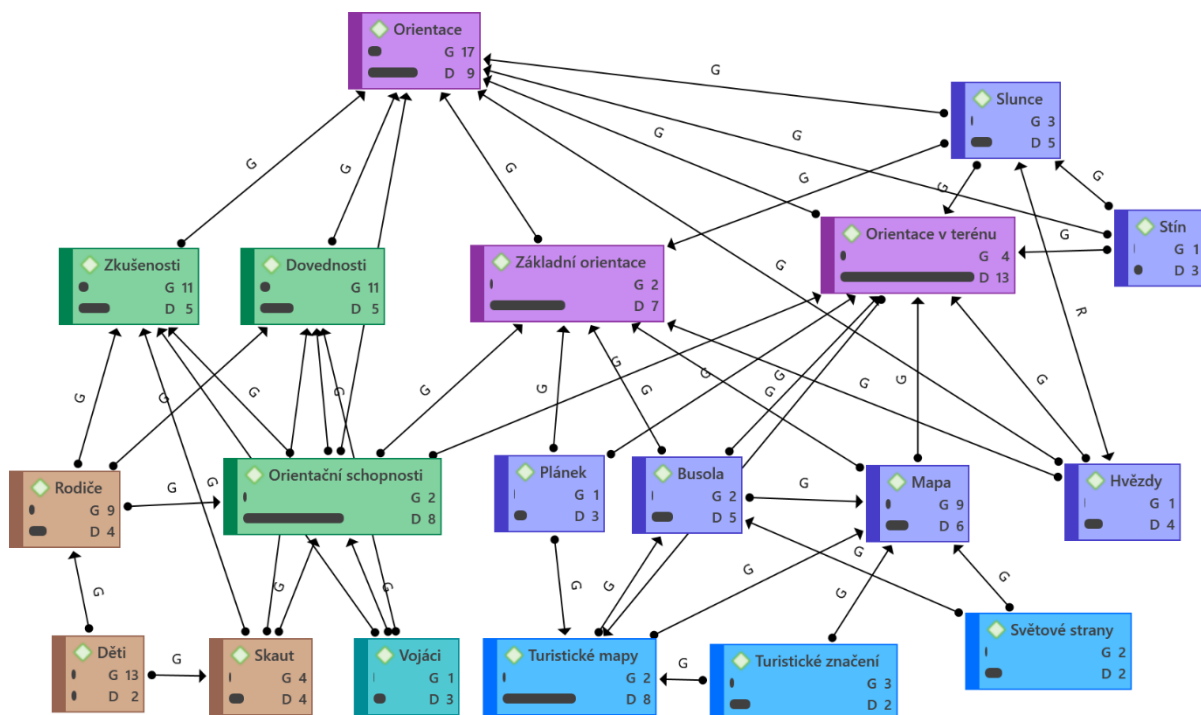
Na základě rozhovoru byly s tématem základní orientace v terénu spojeny tři klíčová slova:

- orientace,
- základní orientace,
- orientace v terénu.

K těm byly přiřazeny další klíčová slova, která jsou s daným tématem úzce spjata a respondenti je v této souvislosti zmiňovali. Výsledkem je grafické zobrazení (obrázek 1).

Obrázek 1

Grafické vyjádření provázanosti mezi jednotlivými kódy užitými na téma Orientace.



Zdroj Atlas.ti22

První oblastí je vyjmenování základních dovedností orientace v terénu.

V: „jak určím sever podle hvězd. Podle slunka, se zorientovat kde zapadá. Kde roste lišejník a mech na stromě“

D: „Přesně, tady ty základní pojmy. Kde je slunce. Slunce nám určuje světové strany. Pak nějaká znalost mapy. To znamená značek. Jak vypadá voda, jak vypadají komunikace, jak vypadají třeba les

apod. A pak už jsou to takový ty vyšší znalosti, kde prostě jsme schopni z nějakých přírodních jevů dál zjistit určení světových stran. Ale to podle mě je už více jak základ.“

P: „Znát světové strany. Orientace v noci podle hvězd. To máš taky podle měsíce v noci. A pak vyznat se v turistických mapách.“

Š: „umět dělat s mapou. Vědět, kde je ten sever. Najít si kde jsou já, když mám mapu v ruce. A vědět že podle nějaké značky dojdou někam. Takto trošku s tím umět pracovat. Busola k tomu je navíc, že jo.“

L: „Jo tak základ je prostě že existuje nějaká mapa, vědět, že existují nějaké světové strany a dojít třeba po barvičce jedné z místa a do místa b.“

Respondenti se i přes různé zkušenosti shodli na základních dovednostech orientace v terénu. Sami jsou přesvědčení, že pod tímto pojmem je hlavně určování světových stran pomocí mapy, busoly a vesmírných těles. A to ve dne (Slunce) i v noci (Měsíc a hvězdy). Dále se shodli na tom, že turistické značení je velmi skvělým pomocníkem v orientaci v terénu i na mapě, kdy usnadňuje rozhodovací procesy pro vedení trasy i samotnou navigaci. Je tedy nezbytné umět v mapě číst a porovnávat ji s okolím. Mapa hraje klíčovou úlohu pro plánování a pohyb v terénu. V případě, kdy se dotyční ztratili, jim mnohdy pomohla.

D: „anebo se našel někdo v tom týmu někdo, kdo se dokázal zorientovat ať už pomocí mapy, nebo nějakým jiným způsobem.“

Š: „Takže když už se teda ztratím, tak většinou se zkusím vrátit někde kde jsem byl naposledy. Protože když já většinou někam jdu tak si to pamatuji nebo mám papírovou mapu.“

Na dotaz, jak se naučili orientovat v terénu, a tuto dovednost či znalost rozvíjeli, pořípadě trénovali, se shodli na tom, že základem jsou rodiče. Pokud rodina vyjede někam na výlet, využívá základních orientačních znalostí a dovedností. Díky společnému zájmu a zvědavosti dětí získávají první zkušenosti, které následně dítě může rozšiřovat v zájmovém kroužku a následně v povolání. Například ve Skautských oddílech či v různých ozbrojených složkách.

L: „Tak u mě základ asi byl ten výlet s rodiči, kde většinou jsme šli třeba po té turistické trase. A tak už jsme dostali do podvědomí, že tam je nějaký rozcestník. A existují turistické barvy. Potom, víc jsem se naučila ve skautu, kde jsme pracovali s mapou.“

D: „Mě taky v dětství asi rodiče. Plus pionýr. Turistický kroužek, kde jsme byli postaveni před hotovou věc. No a později, škola a práce. A pak pozorováním zkušenějších kolegů.“

P: „Na táboře. V pionýru. Pak na střední škole. No a v zaměstnání. Tam nejvíc.“

V: „Tak já myslím že nás to učili ve škole na nějakých těch hodinách zeměpisu. A potom. Asi nás rodiče učili. Anebo lidi, se kterými jsme přišli do styku. Či už to byl nějaký kolektiv kamarádů.“

Š: „Tak pro mě určitě ve skautu.“

H: „Na táboře, v dětství.“

L: „*další zkušenost. A o je právě tady u nás, jak se mění ta krajina. Hlavně jak se teď poslední dobou kácí. Prostě ty mapové podklady se nestíhají aktualizovat. V těch papírových mapách už vůbec ne. Takže je důležité se dívat hlavně kolem sebe. A mít ty zkušenosti i to povědomí co mám kolem sebe.*“

Ačkoliv každý z dotazovaných má jiné zkušenosti než ostatní, lze říct, že se na své dovednosti spoléhají i přes možnost užívání navigačních prostředků.

D: „*Myslím si, že toho už znám docela dost. A myslím si, že se dokážu orientovat.*“

P: „*Já se taky dokážu spolehnout na své vlastní zkušenosti.*“

V: „*Že v lese kdybych šla po těch turistických značkách, tak to se dokážu spolehnout.*“

Š: „*No když jdu někde sám, tak jsem schopen spolehnout se sám na sebe.*“

L: „*Já si myslím že se dokážu spolehnout na své orientační schopnosti*“

V otázce, zda rodiče nebo kolektiv může zvýšit či nějakým způsobem dále prohlubovat zájem o orientaci v terénu, se espondenti shodují na tom, že rodiče jsou jistě základním prvkem a později se přidá kolektiv. V tomto okamžiku záleží na tom, zda rodiče mají vůbec dostatek zkušeností předávat svým dětem nějaké znalosti z dané oblasti. Stejně tak je důležitý společný zájem. Pokud se děti dostanou do nějakého kolektivu dětí v rámci spolku či zájmového kroužku, jako je Skaut či Sokol, jejich znalosti se dále prohlubují. Ačkoliv i škola má jistý podíl na vzdělávání v oblasti zeměpisném a poznávacím, nemá to takový efekt jako rodiče a kolektiv. Další podíl hrají ozbrojené složky, které v rámci různých programů a akcí seznamují děti s topografickou přípravou. S ní se seznámí ale později, na střední či vysoké vojenské škole, kde se učí těmto dovednostem. Stejně tak i v rámci své vojenské kariéry. Tedy lze říci, že rodiče, kolektiv a vojáci mají vliv na vzdělávání v oblasti orientace.

H: „*Rodiče, škola, školka, kolektiv celkově. Ale asi nejvíc ta rodina si myslím. V tom prvním věkovém nějakým stádiu.*“

L: „*Určitě rodina a pak i třeba ta parta se kterou to dítě se schází.*“

P: „*nejvíc ten kolektiv ovlivní to dítě.*“

D: „*To já si myslím že víc než to mnohem víc ovlivní tady ten kolektiv než rodina. Rodina může třeba chtít prostě po dítěti těmto aktivitám se věnovat ale to dítě to nemusí vůbec přijmout. Ale když se dostane to dítě do kolektivu, které tyhle tyto aktivity dělá tak ho to k tomu přivede prostě bez nějaké tlačenky. Prostě se jenom chytí kolektivu.*“

Na základě výsledků lze říci, že základní znalosti v oblasti orientace, lze získat od útlého dětství, kdy rodiče, pradiče či příbuzní vedou děti do přírody. Ti se pozorováním učí a své dovednosti později zdokonalují se svými vrstevníky v rámci zájmových kroužků, společenství a kolektivů. Nejnámější jsou v této oblasti Skauti, kteří tuto dovednost hojně využívají v praxi. Bohužel tady nezazněl žádný jiný zájmový kroužek zabývající se orientací, ale je to tím, že v naší oblasti není žádný oddíl orientačního běhu. Ačkoliv tady byl, zanikl v minulém století a zatím se nepodařilo jej obnovit. Může za to vliv moderních technologií?

5.1.2 Moderní technologie

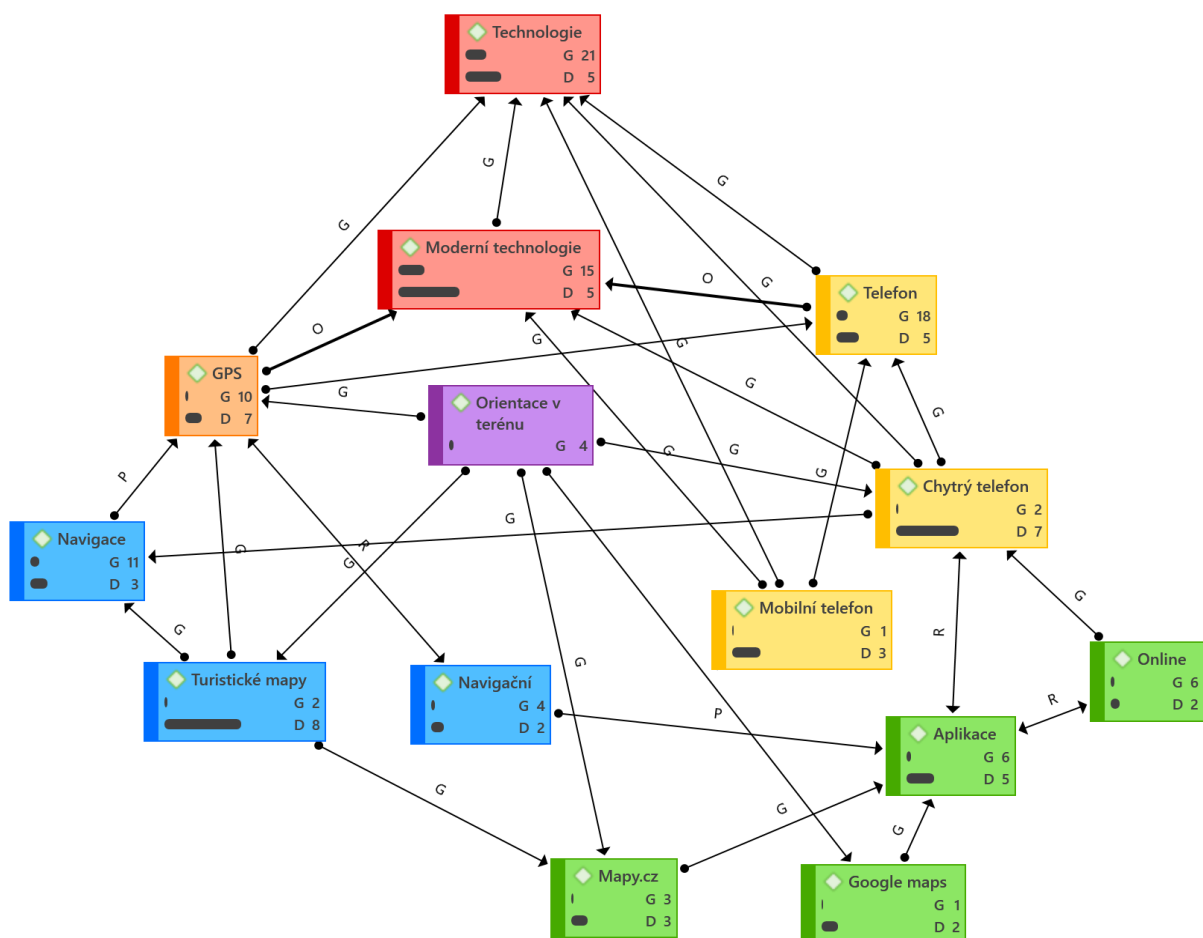
Klíčovým tématem výzkumu je vliv moderních technologií na základní dovednosti orientace. Respondenti vyjádřili své zkušenosti na to, zda dnešní technologie mají vliv na orientaci a případně jaký. Výsledkem jsou čtyři klíčová slova:

- moderní technologie,
- GPS,
- telefon,
- orientace v terénu.

K těm byla přiřazena další slova na základě jejich souvislostí v rozhovoru a přiřazení patřičného kódu. To je znázorněno ve výsledném grafu (obrázek 2).

Obrázek 2

Grafické vyjádření provázanosti mezi jednotlivými kódy užitými na téma Moderní technologie.



Zdroj Atlas.ti22

Moderní technologie jsou nové technologie nebo technologie, které se stále zdokonalují. Jejich cílem je zrychlit pracovní procesy a zároveň nám v mnoha ohledech ulehčit život.

H: „Když je vám padesát plus tak jste radši kdyby nebyli.“

Š: „Já si myslím že jsou dobře využitelný, ale jde to i bez nich.“

L: „Tak já si myslím že teď v této době už je to z 90% závislý na různých GPS přijímačích a na GPSkách a vlastně na chytrých telefonech a nebo doma na počítačích kde si otevřu nějaké mapové podklady.“

D: „No je to nějaké elektronické zařízení, které nám pomůže s orientací. a pokud se jedná o tu orientaci tak je tam stoprocentně nutnost mít GPS jinak by nám žádná moderní technologie v tomto směru nepomohla. Se zorientovat.“

P: „Hodně pomáhají v orientaci v terénu. Moderní technologie.“

V: „Nevím, tak za mě jsou chytré a jsou pomocníci lidí.“

Všichni dotazovaní si zároveň uvědomují vliv moderních technologií na základní orientaci v terénu.

L: „Negativní to je právě na ty malí děti, kteří jsou třeba hned vedení k těm. Mají ty online aplikace a všechno, a právě nemají ten základ té orientace.“

D: „No já si myslím že jednoznačně to postupně eliminuje ty základní dovednosti práce s mapou a základní orientace bez prostě využití těhlestech technologií, protože myslím si že dnešní děti už nebudou umět prostě pracovat s mapou pokud je to někdo z nás starších nenaučí.“

L: „kdo začíná až u těch moderních technologií, tak potom když to selže, nebo se to vybijí nebo něco, tak nemá tu schopnost řešit tu krizovou situaci. Jakoby bez použití te moderní technologie. Že nemá ty základní návyky, možná by se dalo říct a prostě bude úplně ztracenej a nebude vědět co dělat, protože se celý život spoléhal jenom na to.“

Na základě vlastních zkušeností a poznatků jsou si vědomí, že moderní technologie může ukázat cestu k tomu, aby se naučili základním dovednostem.

D: „na druhou stranu zase to v nich může probudit zájem, že jo. Protože je spousta různých aplikací a ty aplikace umí zajímavé věci a když si to ten mladej člověk dítě nebo jakejkoliv člověk. Nemusí to být mladej člověk nebo dítě. Prostě kdokoliv, kdo si otevře tu aplikaci a zjistí co všechno to umí. Tak to v něm může vzbudit zájem o tuhle problematiku. A může si další informace hledat, že jo. A zase s využitím moderní technologie, ví, kde ty informace. Má je rychle. Ví kde je může najít. A může to naopak v něm probudit zájem o orientaci v terénu.“

L: „. A souhlasím s tím, že když vlastně někdo začne tu technologii využívat. Tak to v něm může pak vzbudit ten zájem o to. Třeba si postahuje nějaký další aplikace. Viz třeba geokashing. A právě se dokáže líp orientovat v tom terénu. S tím že, třeba pomocí těch nápověd musí se dívat kolem sebe. Hledat a zároveň využívá tu moderní technologii.“

P: „A když jsou ty moderní technologie dobrý a dá se i podle nich i učit, tak proč ne.“

Telefon nahradil mobilní telefon a ten nahradil chytrý telefon, který nabízí mnoho aplikací. Pro navigaci jsou nejznámější mapy Google, nebo Mapy.cz. Jak se respondenti shodli, pro orientaci v terénu využívají tyto aplikace pro snadnější orientaci v terénu. Vidí v tom jednu z výhod, že mapy jsou digitální a vlezou se do kapsy. Aplikace jsou přizpůsobené uživateli a snadno se podle nich orientuje. A je to rychlejší.

V: „Tak jsem poprvé vytáhla mobil a zapnula jsem si google maps anebo mapy.cz a zkusila jsem se tam naorientovat pomocí tedy GPS. Takže jsem se neptala lidí a trefila sama.“

D: „Tak abych to urychlil, tak abych nechodil o víc ulic navíc, o víc metrů víc, tak si prostě nastartuji mobil a jdu rovnou pomocí navigace na konkrétní místo.“

L: „v běžným životě používám mobil, kde mám stáhlé mapy.cz offline, takže se můžu orientovat kdekoliv.“

P: „Stejnak máš tu mapu i v telefonu. Zase se orientuješ podle té mapy a nemáš ji v papírové podobě. Máš ji v té moderní technologii. Tam taky vyčteš ty orientační body a můžeš se podívat kolem sebe.“

Navigace proces zjednodušuje, ale hlavně urychluje. Jak se mnozí s uživatelů shodli. Tyto technologie nabízejí rychlou navigaci k cíli i s informacemi na cestě. Z těchto důvodů je mnozí uživatelé rádi užívají.

V: „No a já při té jízdě v autě teda mobil a GPSka v mobilu.“

D: „A to že mají lidi na dálnici zapnutou navigaci. Tak ju podle mě velká část nemá zapnutou jen kvůli tomu, že neví, kam jede, ale kvůli tomu že potřebuje mít online informaci o dopravní situaci.“

6 DISKUSE

Vliv moderní technologie v oblasti základních dovedností orientace v terénu je diskutovaným tématem napříč generacemi a specializacemi. Jisté uvědomění, že nové prostředky přicházející z dílen vědců do našich běžných životů, jsou určené pro zjednodušení, ulehčení a urychlení všech procesů. Tedy i v oblasti orientace a navigace v terénu. Lze tedy vnímat několik pohledů na danou otázku vlivu moderních technologií na základní dovednosti orientace v terénu.

Jeden pohled je negativní. Neboť všichni zarytí odpůrci novinek, se nesmířili s tím, že jsou tady takové prostředky. Mnohdy jsou přesvědčeni o tom, že je to zhouba pro lidstvo, která způsobuje digitální demenci. Avšak oni sami se naučili základním dovednostem orientace v dobách, kdy ještě neexistovaly elektronické navigační prostředky. Snad se sami rozhodli oprostít od těchto prostředků. Jen si zakládají na svých léty nabytých dovednostech a jsou přesvědčeni o negativním dopadu. U těchto zmiňovaných osob se předpokládá rozvinutější prostorová inteligence než u osob, které se této zálibě nevěnují. Ta je spojená s tím, že mají problém se těmito dovednostem naučit. Tedy je předpoklad, že tito lidé nemají tak rozvinutou prostorovou inteligenci. Tím nelze diskriminovat ty, jenž mají jazykovou či hudební inteligenci vyšší než prostorovou. Lze vidět věci i pozitivně.

Pozitivní v tom, že lidem, kterým činí problém se orientovat v terénu pomocí mapy, busoly, vesmírných a přírodních úkazů jsou k dispozici navigační prostředky. A co je na tom pozitivního? To, že jsou uvědoměli a báli se vyrazit do přírody z důvodu, že se někde ztratí. Komu se to nestalo? I zkušeným pardálům běhajícím orientační závody se to mnohokrát stalo. Ovšem díky těmto moderním prostředkům, které jsou nyní finančně dostupnější a nabízí tolik možností, lze vyrazit do přírody bez stresu, že se někde ztratím. Tedy i ten jedinec, který nevyhledával toulky přírodou, se najednou vydá díky navigaci objevovat nová místa. Nebojí se, že se ztratí. Tedy má to jisté výhody. V čem je lze spatřit? Ačkoliv má dotyčný mapy v elektronické podobě, je nucen číst mapu a porovnávat s terénem. Lze se tedy i takovou formou učit základním dovednostem orientace. Zpětnovazební metodou si ověřuje svou polohu a následně určuje další směr pohybu. Takto získává jistotu ve schopnosti se orientovat a díky zkušenostem se může postupně oprostít od užívání navigace.

A kdo může ovlivňovat získávání dovedností orientovat v terénu? V první řadě rodiče. Ti rodiče, kteří mají vztah k pohybu, se budou toulat přírodou a s dětmi objevovat nová místa. To lze pomocí navigačních prostředků nebo turistických značení. Pokud to bude pravidelná činnost, tak se děti naučí pozorovat okolí a začnou se pomalinku učit základním dovednostem orientace. V pozdějším věku se děti věnují různým kroužkům, a tedy se svými vrstevníky vyrážejí na různé výpravy. V rámci toho plní různé orientační závody a hry. I ve škole se mnohému přiučí a získávají znalosti z polohopisu. Pochopí principy pohybu vesmírných těles, které jim mohou být ukazatelem. Jen je třeba tento zájem u dětí

probudit, pokud chceme, aby v případě nouze zvládli najít cestu k cíli. Nebo navést pomoc k místu nehody.

Já jsem přesvědčen, že tato problematika nemá jen pozitivní či negativní vliv moderních prostředků na základní dovednosti orientace v terénu. Na základě rozhovorů a dlouholetých poznatků z dané oblasti, lze říct, že je třeba najít cestu. Ta cesta může být pro někoho delší a pro někoho kratší. Tedy, ten, co má předpoklady se rychleji a bez velkých potíží naučit orientovat pomocí mapy, busoly, vesmírných těles a přírodních ukazatelů, nemusí ztracovat moderní prostředky. Tyto moderní prostředky mohou sloužit těm, jenž si v dané oblasti nevěří, aby bez velkých potíží našli cíl. Pokud budou tyto prostředky užívat a později si začnou více věřit, mohou se od nich oprostít. Tedy, jednou se cesty těchto dvou skupin setkají a budou na stejné úrovni. Jen to jedné skupince déle trvalo, ale to neznamena, že jsou horší.

Mají vliv moderní technologie na základní dovednosti orientace v terénu? Mají, jak pozitivní, tak negativní. Neboť vytváří dvě skupinky lidí, které hlásají svůj názor z pohledu svého. Ale když se na to podíváme objektivně. Před třiceti lety jsem neznal navigační prostředky, ani nikdo z mých kamarádů. Mnoho z nich neovládalo základní dovednosti orientace v terénu. Dnes jsem uživatel moderních technologií, stejně jako každý jiný, kdo má chytrý telefon, ale stále využívám své znalosti, které prohlubuji a předávám. Spoléhám se více na své zkušenosti a dovednosti, ale přesto mi již mnohdy pomohly moderní prostředky, které mám jako sekundární. Ano. Tyto prostředky urychlují proces dohledání a možného navádění.

7 ZÁVĚRY

Tato bakalářská práce je svým obsahem zaměřena na základní orientaci v terénu a na to, jak jsou, v současnosti, ovlivňovány moderními technologiemi tyto znalosti i dovednosti.

V úvodní části práce se pomocí teoretických poznatků podařilo popsat základní dovednosti orientace v terénu. Důraz byl kladen na interpretaci českých i zahraničních autorů, kteří se danou problematikou zabývají dlouhodobě, a tak podávají objektivní informace. Jsou tedy popisovány různé metody orientace v terénu, které jsou považovány za základní. Tyto metody jsou vybrány z osnov kurzů Základů Přežití organizovaných v celé AČR.

Sběr dat proběhl zmapováním úrovně dovedností orientace v terénu u vybraných jedinců díky kvalitativnímu výzkumu. A to formou Focus group – ohniskovou metodou, jehož účastníky byly 3 ženy a 3 muži, v průměrném věku 38,66 let. To proběhlo 17. dubna 2022 ve 13:30 hod. u nás doma. Celý záznam trval 80minut a následně byl doslovně přepsán na 19 stran. Tento doslovný přepis je součástí práce.

Pro vyhodnocení Focus group byl užit program Atlas.ti22, kde bylo vytvořeno celkem 40 kódů, v rámci dvou „sítí“, kterými jsou základní orientace v terénu a moderní technologie. S příchodem nových a dostupných technologií to přináší otázku na jejich možné ovlivňování základních dovedností orientace v terénu.

Z analýzy dat vyplývá, že moderní prostředky jsou v dnešní době výborným pomocníkem pro orientaci v terénu. Urychlují orientaci v terénu a usnadňují rozhodovací procesy pro volbu přesunu. Téměř většina dotázaných užívá tyto prostředky primárně, nebo sekundárně. Tedy že se spoléhá jen na navigaci, nebo ji mají jako zálohu pro případ nouze. Analýza dat ukázala znalost základních dovedností orientace v terénu. Zde se shodli všichni, že v naší krajině je nejjednodušší se pohybovat po vyznačených turistických trasách. Ty jsou doplněny ukazateli a sami jsou vyznačeny v turistických mapách. Z analýzy taky plyne, že hlavními uživateli „papírových“ map jsou příslušníci AČR, skauti a vybraní nadšenci do outdoorových aktivit. Ostatní jsou uživateli chytrých moderních telefonů, kteří mají aplikace Google Maps, nebo Mapy.cz pro potřeby orientace v terénu. Dle výzkumu jsou i tací, kteří neužívají žádnou z aplikací, ani „papírovou“ mapu. Jedná se většinou o ženy a osoby staršího věku. Ti se stále spoléhají na možnou radu kolemjdoucích. Samotní respondenti uváděli, jak se naučili a zdokonalovali v orientaci. Většina se shodla, že je k tomu přivedli rodiče a dále je ovlivňoval kolektiv.

Obava, že moderní prostředky ovlivňují základní dovednosti negativně, se neprokázala jednoznačně. Všichni respondenti se svými zkušenostmi se shodli na tom, že i cestou moderní technologie se naučí základní dovednosti orientace v terénu, což může být návodem a doporučením pro rodiče, školy i organizace, které se chtějí věnovat pohybu a pobytu v přírodě.

8 SOUHRN

Cílem práce je objevit možný vliv moderních technologií na základní dovednosti orientace v terénu. Práce se skládá ze dvou částí. V první je přehled poznatků a teoretických zakotvení v tématech, kterými se práce zabývá. V druhé části, praktické, je popis přípravy a průběhu výzkumu a použitých metod. Zpracování a výsledná interpretace dat.

V teoretické části je popisována orientace pomocí mapy, busoly, vesmírných těles a jiných ukazatelů. Tato kapitola je poměrně obsáhlá, neboť je užito více zdrojů na dané téma. Jsou zde vyjmenovány všechny metody, které patří mezi základní dovednosti orientace v terénu.

V praktické části jsou dvě kapitoly „Metodika“ a „Výsledky“. V první jmenované je podrobně popisována použitá metoda, vývoj výzkumu, sběr dat, zpracování i analýza dat. Druhá jmenovaná kapitola je nejvýznamnější, kdy je její rozsah dán na základě užití metody výzkumu. Pomocí metody Focus group byla zjištěna nejen současná situace v oblasti orientace v terénu ale i jaký mají vliv moderní technologie na danou oblast. Na základě stanovených kritérií byli pečlivě vybráni respondenti, kteří odpovídali na připravené otázky. Tento rozhovor byl doslovně přepsán a data byla zpracovaná v programu Atlas.ti22.

Tato data mohou být inspirací k dalšímu zkoumání v dané oblasti, která by vedla k vytvoření učebních nástrojů, či programů. Ty lze později využít ve volnočasových aktivitách nebo v rámci školních osnov.

9 SUMMARY

The aim of this work was to determine the possible influence of modern technologies on the basic skills of orientation in the field. This work consists of two parts. The first part is an introduction and provides theoretical information on orientation using a map, compass, cosmic bodies and other indicators, as well as all the methods that can be used for basic orientation skills in the field. This chapter contains more resources on the topic.

The second part is practical. Methods, research, data processing and final interpretation are described here. The focus group method was used in this research. Based on the set criteria, the respondents were very carefully selected and answered the prepared questions. The review was literally rewritten and the data processed in the program Atlas.ti22. Using the focus group method not only the current situation of orientation in the field was found out, but also what influence can modern technologies have in this area.

These data can be an inspiration for further research in this area, which could lead to the creation of teaching tools and programs. These programs can later be used for leisure activities or in the school curriculum.

10 REFERENČNÍ SEZNAM

- Canterbury, D. (2015). *Advanced Bushcraft*. Avon: Adams Media.
- Čapek, R., & kol. (1992). *Geografická kartografie*. Praha: SPN.
- Červinka, J. (2002). *Výpravy do přírody*. Praha: Portál.
- Darman, P. (1997). *Jak přežít v extrémních podmínkách*. Frýdek-Místek: Alpres.
- Drake, G. P. (2006). *Jak přežít v divoké přírodě*. Praha: Svojtka & Co.
- Frank, T., & kol. (2007). *Horolezecká abeceda*. Praha: Epoque.
- Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál.
- Hojovec, V., & kol. (1987). *Kartografie: celostátní vysokoškolská učebnice pro stavební fakulty*. Praha: Geodetický a kartografický podnik.
- Ibrahim, A. (2021). *Kurz přežití pro děti*. Brno: BizBooks.
- Janus, P. (2012). *Global Positioning System*. Praha: MO ČR.
- Laža, L. (2012). *Orientace v terénu bez mapy*. Praha: MO ČR.
- Laža, L. (2012). *Orientace v terénu s mapou*. Praha: MO ČR.
- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, a.s.
- Morgan, D. L. (2001). *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert.
- Pekárek, P., & Macek, L. (1996). *MTBO - základy mountain bike orienteeringu*. Zdislavice: Český svaz orientačního běhu.
- Reichel, J. (2009). *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing.
- Strauss, A., & Corbinová, J. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert.
- Sullivan, G. R. (1992). *FIELD MANUAL 21-76 SURVIVAL*. Washington, DC: HEADQUARTERS DEPARTMENT OF THE ARMY.
- Šebek, L., & Hoffmannová, J. (2010). Metoda focus group a možnosti jejího využití v kinantropologickém výzkumu. *Tělesná kultura*, 33(2), stránky 30-49.
- Švaříček, R., Šedřová, K., & kol. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.
- Talhofer, V., & kol. (2008). *Vojenská Topografie*. Brno: Univerzita obrany.
- Talhofer, V., & kol. (2008). *Vojenská Topografie*. Brno: Univerzita obrany.
- Tvarůžek, Z., & kol. (2016). *Speciální tělesná příprava - Základy přežití*. Vyškov: Centrum doktrín VeV-Va Vyškov.
- Veverka, B., & Zimova, R. (2008). *Topografická a tematická kartografie*. Praha: Česká technika - nakladatelství ČVUT.
- Wiseman, J. (2004). *SAS Příručka jak přežít*. Praha: Svojtka & Co.
- Wiseman, J. (2014). *SAS Survival handbook*. New York: Harper Collins Publishers.

11 PŘÍLOHY

11.1 Seznam zkratk

| | |
|---------|---|
| AČR | Armáda České republiky |
| GPS | Global Positioning System (Globální Polohový Systém) |
| ICA | International Cartographic Association (Mezinárodní kartografická asociace) |
| MS Word | Microsoft Word |
| PnSaL | Přesuny na sněhu a ledu |
| RTF | Rich Text Format |
| STP | Speciální tělesná příprava |
| ZP | Základy přežití |

11.2 Přepis Focus Group

1. Máte nějaký příběh, kdy jste se ztratili a jak jste danou situaci vyřešili?

H: Takže já se ztrácím neustále o pořád, ztratím se, i když jsem v Olympii v obchodě. Tak nevím, na kterou stranu mám jít.

A jak tu danou situaci řešíš?

H: Řeším to tak, že mám s sebou manžela, který mě nasměruje. A teď jsem už tak zvyklá, že si to celé obejdu.

V: Tak já navážu. V podstatě bych sni souhlasila. Já to mám stejně. V takovém případě, když se ztratím, to řeším tak, že se zeptám lidí, kam mám jít. Ale konkrétní případ, když jsem byla v Brně a potřebovala jsem někam konkrétně dostat. Někde v okolí Ronda. Nevěděla jsem přesně tu ulici. Respektive jsem věděla tu ulici, ale nevěděla jsem se tam trefit jen tak. Tak jsem poprvé vytáhla mobil a zapnula jsem si google maps anebo mapy.cz a zkusila jsem se tam naorientovat pomocí tedy GPS. Takže jsem se neptala lidí a trefila sama. Tak to je moje story.

D: To je pravda. Tak to mám úplně stejný. Nepamatuji si, jak jsem to řešil, když jsem byl třeba malej. Ale většinou jsem se zeptal. Ale víc jsem asi spoléhal na dospělýho, že jo. Ale pak možná byli situace, co se týká naší práce, nebo aktivit v práci. Kdy naše práce má tyto aktivity velmi často. Tudíž jsem se dost často i když jsem nevěděl kde jsem spoléhal na někoho kdo prostě se orientovat umí lépe než já. Takže tam chci říct, že možná v tom týmu je ztracení a následný nalezení bylo jednodušší, protože dali jsme buď hlavy dohromady anebo se našel někdo v tom týmu někdo, kdo se dokázal zorientovat ať už pomocí mapy, nebo nějakým jiným způsobem. No ale v tom běžném životě taky teď už primárně využívám mobilní telefon a mapy. A aniž bych se ztratil tak jenom prostě abych si urychlil

třeba nalezení toho správného místa, když třeba hledám ve velkém městě nějakou novou adresu. Tak abych to urychlil, tak abych nechodil o víc ulic navíc, o víc metrů víc, tak si prostě nastartuji mobil a jdu rovnou pomocí navigace na konkrétní místo. A je to jenom z důvodu prostě zkrácení času a jistoty a nemusel bych hledat, jestli je to v této ulici nebo ve vedlejší.

P: V podstatě to samé. Dřív, člověk se zeptal náhodně kolemjdoucího a v současné době, přesně tak, využíváš telefon. Navigaci.

Š: Já většinou dojíždím na to, že žádný telefon nemám chytřej. Takže když už se teda ztratím, tak většinou se zkusím vrátit někde kde jsem byl naposledy. Protože když já většinou někam jdu tak si to pamatuji nebo mám papírovou mapu. Ale taky se nám stalo, že jsme si to někde chtěli zkrátit s děckama a pak jsme byli někde v prostředku lesa a mapu jsme měli ale nevěděli jsme kde stojíme, ale pak někdo vytáhl právě telefon a našel bod kde jsme a stáli jsme 20 m nad cestou, to bylo za houštím. Jenom. Takže když jdu sám tak to dám podle mapy vždycky ale když jdu s někým tak to dáme přes ten telefon.

L: Tak v případě, když se obvykle někde ztratím tak to řeším GPSkou, mobilem mapy.cz podívám se kde jsem. Ale v případě, co se nám stal, když jsme třeba v lese a nemáme GPSku, Nebo jsme ji třeba nemohli používat, ztratili jsme se tak, nejjednodušší bylo sejít k nějakému orientačnímu bodu. V tomto konkrétním případě k přehradě a prostě jsme kopírovali ten objekt až jsme to mohli spojit to místo s mapou. Souhlasilo nám to, tak jsme se napojili a pokračovali dál.

2. Jak byste k danému tématu formulovali moderní technologie?

H: když je vám padesát plus tak jste radši kdyby nebyli. Ale už se učím na počítači i na mobilu. Ale když je mám zaplý oba, dva dohromady tak v tom mám hrozný hokej.

Š: Já si myslím že jsou dobře využitelný, ale jde to i bez nich.

L: Tak já si myslím že teď v této době už je to z 90% závislý na různých GPS přijímačích a na GPSkách a vlastně na chytrých telefonech anebo doma na počítačích kde si otevřu nějaké mapové podklady a těch 10% to nejsou ty technologie, to jsou ty papírové mapy.

V: Nevím, tak za mě jsou chytré a jsou pomocníci lidí. Nevím, jak jinak definovat.

D: Já si nejsem úplně jistý jestli chápu dobře otázku jak formulovat moderní technologie k danému tématu. No je to nějaké elektronické zařízení, které nám pomůže s orientací. a pokud se jedná o tu orientaci tak je tam stoprocentně utnost mít GPS jinak by nám žádná moderní technologie v tomto směru nepomohla. Se zorientovat.

H: Skauti nesouhlasí, že?

L: Jo souhlasím.

P: Hodně pomáhají v orientaci v terénu. Moderní technologie.

D: Maximálně bez GPS, kdyby to bylo. Ta moderní technologie. Tak bychom potřebovali snímky té krajiny. To ještě bych mohl brát jako moderní technologie nebo moderní techniku, která by nám pomohla s orientací.

3. Co si dokážete pod pojmem základní dovednosti orientace v terénu představit?

V: Tak já nevím, možná jak určím sever podle hvězd. Podle slunka, se zorientovat kde zapadá. Nevím tohle by mohli být nějaké takové základní dovednosti orientace v terénu. Kde roste lišejník a mech na stromě. Či takové věci.

H: na jednom balkoně je východ na druhým je západ a když obejdu barák, tak jsem obešla celý svět.

D: Přesně, tady ty základní pojmy. Kde je slunce. Slunce nám určuje světové strany. Pak nějaká znalost mapy. To znamená značek. Jak vypadá voda, jak vypadají komunikace, jak vypadají třeba lesy apod. A pak už jsou to takové ty vyšší znalosti, kde prostě jsme schopni z nějakých přírodních jevů dál zjistit určení světových stran. Ale to podle mě je už více jak základ.

P: Znat světové strany. Orientace v noci podle hvězd.

H: Měsíček.

P: To máš taky podle měsíce v noci. A pak vyznat se v turistických mapách.

Š: No jako základní si myslím že je vůbec jakoby právě umět dělat s mapou. Vědět, kde je ten sever. Najít si kde jsou já, když mám mapu v ruce. A vědět že podle nějaké značky dojdou někam. Takto trochu s tím umět pracovat. Busola k tomu je navíc, že jo.

L: No tak určitě základ je prostě aby ten člověk měl vůbec pojem o tom, že existují nějaké světové strany. Aby se uměl zorientovat. Každý zná nějakým způsobem své okolí, tak na tom si to může nějak vyzkoušet, aby dovedl v případě nutnosti pracovat ať už se svým telefonem nebo věděl, jak používat ty technologie třeba. Teď je to jednodušší, protože každý jezdí v autě podle navigace, takže se s tím aspoň nějak setkal.

Promiň, základní dovednosti.

H: Můžu ještě k tomu měsíci potom?

Ano.

L: Jo tak základ je prostě že existuje nějaká mapa, vědět, že existují nějaké světové strany a dojít třeba po barvičce jedné z místa a do místa b.

H: Já jsem chtěla říct ty fáze měsíce. Že to je podle mě taky hodně důležitý. Protože když je úplněk. Tak je škaredě. Zima. Prší. Podle taky toho, jaké je jaro podzim, roční období. A když je po úplňku, tak je většinou líp. Chvilku, než začne zase nov.

D: Teď mě napadlo, když tady byly zmíněny ty barvy. Tak tohle je pro naši zemi jedna z těch základních dovedností v orientaci. Znat že jsou prostě nějaké turistické značky. A vědět prostě že kterou turistickou trasu chci jít. Jakou barvu mám držet a vědět kde ty barvy značky turistický mám v té krajině, té přírodě hledat. Jestli na stromě, na kameni to je možná základní dovednost pro nás pro náš národ. Umět se pohybovat po turistických značkách.

A kdybychom to vzali třeba i do zahraničí?

D: To už je asi vyšší dívčí, že jo. Protože v zahraničí není tady ten systém těch turistických značek tak jednoznačný a jednoduší tam by to bylo asi složitější tam se bude muset ten člověk na tu konkrétní zemi nějakým způsobem připravit. I když co vím tak Český turistický svaz se s naším značením značek se expanduje i trošku do zahraničí.

Chcete ještě někdo něco doplnit, k tomu, co jste zaslechli tady?

V: Tak možná ještě k těm turistickým značkám. Že když tedy jdu někam lesem a je tam nějaká turistická značená modrá, zelená, žlutá, anebo máme ty cedule různé směrové, tak myslím že je tam na té české směrové uvedená kilometrová vzdálenost, ale na slovensku je to například udávané v hodinách.

D: Ale to je jenom v Tatrách, ne?

V: Všude po celé zemi.

H: Dokonce i v Beskydech, když se vyjde k Bílému Kříži. Tak tam je to rozepsaný prostě na všechny způsoby. Na metry, na hodiny, na kilometry.

I v Polsku je tam čas uveden. Ale to jen taková vsuvka.

H: Taky?

4. Jaké užíváte navigační prostředky pro různé typy aktivit v terénu?

D: No já asi nejvíc používám to turistické značení. Prostě co se týká takových výletů do přírody, tak nejvíc turistické značení. Když nad tím přemýšlím do předu, tak si většinou vezmu konkrétní turistickou mapu. Papírovou. Ale samozřejmě mobil beru s sebou vždycky, ale není to úplně, neberu to jako primární záležitost orientovat se podle mobilu v tomhle případě. Spíš v tom městě, tak jak jsem říkal na začátku, tam na to nejsem připraven, tam musím prostě honem rychle se dohledat kde jsem a kam potřebuji jít na konkrétní adresu, tak tam použiji mobil. Ale co se týká výletů do přírody, tak si většinou naplánuji trasu dopředu, vím kudy chci jít, podívám se do mapy, vezmu si mapu, a je ta mapa i pro mě taková jakoby když vidím celou tu krajinu naráz na té mapě, celej ten prostor, je to pro mě takové příjemnější, prostě podívat se do té mapy. No a pak jenom takový podružný záležitosti, mobil, nebo hodinky. Dneska určení světových stran na hodinkách je jednoduchá věc. Ale málo kdy sebou nosím i busolu. To je úplně výjimečný. To spíš jenom v práci. Ale asi pro mě nejdůležitější je ta mapa. Turistická. Protože asi to nejběžnější je ta turistika v přírodě.

L: No tak v běžném životě používám mobil, kde mám stáhlé mapy.cz offline, takže se můžu orientovat kdekoliv. A asi mi tato platforma nejvíc vyhovuje a když se chystám na nějakou složitější trasu nebo něco tak využívám na počítači, kde si to naplánuji prostě předem a vyznačím si trasu a potom ve výjimečných případech na hodinkách třeba kompas.

D: Já jsem si ještě teďka vzpomněl. Není to teda aktivita spojená s turistikou. Ale je to aktivita spojená s řízením auta. A tam dost často teda teď dost ve velké míře přešel na navigaci, přestože bych tu navigaci nepotřeboval. A je to tím, že dneska ta navigace jakoby motoristická, nebo jako na jetí

autem, prostě umožňuje to aktuální online dopravní informace, kde můžu se okamžitě změnit trasu a uzpůsobit nějakým dopravním situacím. Takže to si myslím, že využívám více než je potřeba. A v mém případě jezdím dost často podle navigace s online informacemi.

H: Já se nejčastěji zeptám. A když se nemám koho zeptat, tak se orientuji podle ulic. Ve větším městě podle městské dopravy. A v menším městě se snažím tu cestu nějak najít.

Dobře a navigační prostředky?

H: Navigační prostředky? Já je nevyžívám.

P: Od toho jsem já.

Š: Já nejvíc používám papírovou mapu. Ale kolikrát se mi stane že nemám tu danou oblast. Tak dost se dívám a předtím si to nastuduju z internetu. Zapamatuji si které barvičky, podle kterých barviček jdu. Už jsem si i vypisoval body odkud kam. Jsem si na papírek napsal od rozcestníku k rozcestníku. Třeba i vzdálenosti abych si to trochu abych si to ověřil. A dost sázím na turistické mapy třeba v dědinách, když jsou u zastávky. Tak tam se podívám abych se zorientoval a pak pokračuji dál. A vlastně i autem jezdím podle mapy, podle mapy anebo se podívám že jedu z města do města, a tak si zapamatuju a pak podle cedule, podle značky jedu.

D: Já třeba s tímhle s tím. To že bych si vypsál itinerář cesty, včetně, teda na jízdu autem, včetně odboček, křižovatek, to už jsem nedělal leta. A je to vlastně díky i tomu že máme tu navigaci v tom telefonu. Ale kdysi jsem to taky takhle dělával. Prostě itinerář trasy. A pamatuji si příhodu jednu. Kdy jsme vjeli do Salzburku autem. Žádná mapa, žádný mobil, je to dávná historie. A jediné, co nás vyvedlo ze Salzburku byla busola, byl kompas. My jsme potřebovali na jih, jeli jsme prostě na jih a projeli jsme celým Salzburkem.

H: To říkám, za slunkem.

P: Když jsem dělal dřív řidiče z povolání. Tak tehdy ještě navigace nebyla. Tak to samí, vypsál jsem si body a až to poslední místo jsem si vytiskl z internetu mapu. Podrobnou toho místa a takto jsem jezdil.

Ano, to je v autě, ale zkus ještě k turistice.

P: Tak turistika to samí. Naplánuji si cestu dopředu na internetu podívám se a pak už jenom náhodně vytáhnu mapu a orientuji se podle mapy. Anebo si vytáhnu telefon a podívám se na telefon.

V: No a já při té jízdě v autě teda mobil a GPSka v mobilu. Kdysi to byla mapa oblíbená. A autoatlas, který je nevyužitelný ve městě abys hledal ulice. A při turistice do přírody tak nějak asi tu mapu, kterou obstará manžel.

H: Je to prostě všude stejný.

V: Teda podle dostupných těch cedulí turistických jinak. Jinak asi nic jiného.

P: Jinak se dají využít i ty turistické mapy, po těch cestách, co jsou ty cedule.

5. Znáte jiné způsoby orientace než mobilní aplikace a pokud ano jaké?

H: Všechny, co jsem řekla.

Zkusíš je vyjmenovat?

H: A v terénu nebo ve městě?

Oboje, které jsi schopná, aniž by sis to uvědomovala, že to třeba používáš nebo je používala.

H: Zeptám se. Hledám.

Hledáš kde?

H: Hledám prostě tu cestu.

Prostě chodíš jen tak a hledáš cestu?

H: A proč ne?

V: Intuitivně.

H: Když potřebuji jít na procházku tak se prostě procházím a dívám se. Mám otevřené oči a dívám se na ty barvy, jak tady bylo řečeno. A co ještě bych tak mohla využít? Já myslím, že je to všechno. Je to strašně jednoduchý. Že dřív místo tady těch elektronických pomůcek byl normální lidský rozum, normální oči, normální smysly, vůně třeba a o tom to je.

D: No tady to už padlo několikrát. Kromě mobilu, samozřejmě tak mapa, slunce. I dejme tomu lišejníky, mraveniště, hvězdy, stín.

P: Máš turistické značení v přírodě.

D: Nebo sledování ostatních, kam jdou. Velké skupiny.

V: Mě napadá. Dá se podle vody, řeky? To nevím.

D: Určitě se dá podle řeky.

P: Dá se i podle vodních toků. Když máš mapu, podíváš se. Vidíš na mapě.

D: Podle kostelů, jak jsou natočeny.

H: Jestli můžu reagovat. Tak podle vody. Manžel mi vždycky říká: „tady vždycky v podstatě teče voda do kopca.“

P: Ve městě využíváš informační tabule.

L: tak ve městě využívám právě ty informační tabule. Kde jsou napsány názvy ulic. Nebo nějaký pláněk města se dá využít. A potom, třeba ve větším městě, například v Brně, podle zastávek autobusů nebo šalin, kde si přečtu, co to je za místo. A potom se dá i podél kolejí někam dojít. V největší nouzi se dá podle satelitů, třeba co jsou na domech. A v terénu podle papírové mapy a busoly a různých orientačních bodů. Potom už to vychází s logiky věci. I třeba podle té řeky, protože vím, že teče dolů, tak to bude údolí. No to je asi všechno.

H: Ve městě, třeba podle houkání sanitky. Když hledám nemocnici. A slyším sanitku.

P: To tam jezdí všude.

H: Slyším sanitku. Tak se dívám, jestli jich tam jezdí hodně. Tak je to prostě tam někde nemocnice. Tam potřebuji jít, třeba. Nebo, něco je vedle nemocnice. Nějaká cukrárna, nebo tak.

Š: Ono to tady už dost padlo všechno. Ale já bych k tomu ještě přidal i intuici. Když stojím v lese a teď nevím, jestli půjdu do kopca nebo z kopca tak si vyberu. Anebo pokus omyl.

H: Přesně.

Š: Někam jdu a buď tam dojdu anebo se zorientuju tam. Třeba tam najdu něco, podle čeho se budu moc zorientovat.

Dobře. Já se ptám, jestli znáte, ale zkusím to rozšířit i o to, zda užíváte. Neboť jedna věc je znalost, protože si přečtete příručku mladého sviště. A druhá, které užíváte. Jste schopni říci tedy jaké?

H: Jo, když se podívám na slunko a je nahoře, vím že je zhruba poledne.

L: Ještě co mě napadá, co využívám ve městě. Třeba když znám ve městě jednu ulici tak podle té se orientuji tak že dokážu jet třeba tři paralelní ulice pod ní a vím že přijedu na přibližně stejné místo.

D: No známe toho hodně, ale abych řekl pravdu. Nevyužívám z toho prakticky vůbec nic, protože momentálně se nedostávám do situací, kdybych to potřeboval. Jediná, prostě, situace je, navigace v autě. A maximálně pěší navigace. Nejjednodušší varianta, telefon, mapa, GPS. Takže všechno tohlensto co znám, tak v současné době jako využívám minimálně a nebo vůbec.

H: Prakticky se to dá využít i když třeba si zasázím kytičky. Tak tu kytičku většinou zasadím tam kde rostla, nebo alespoň do takového místa kam svítí to slunko. Protože když to dělám jinak, tak mi prostě odejde ta kytky.

Dobře, jsem čekal že mi je tady vyjmenujete to, co znáte a užíváte.

H: To po mě prosím tě nechtěj.

6. Jak jste se naučili orientovat v terénu?

V: Tak já myslím že nás to učili ve škole na nějakých těch hodinách zeměpisu. Anebo hodině tělesné výchovy. A potom. Asi nás rodiče učili. Anebo lidi, se kterými jsme přišli do styku. Či už to byl nějaký kolektiv kamarádů anebo.

H: Na táboře, v dětství.

V: Anebo samozkušenost, nebo jak to mám nazvat.

D: Mě taky v dětství asi rodiče. Plus pionýr. Turistický kroužek, kde jsme byli postaveni před hotovou věc. Prostě tam když se vyrazilo na výlet, tak jsme se museli nějak zorientovat. Tak nás to zároveň za pochodu učili. No a později, škola a práce. Tak postupně to přibývalo od těch jednoduchých až potom v práci přes ty složitý. Kdy už třeba v našem případě to bylo třeba znát i z toho důvodu pracovního. A později potom ty zkušenosti předávat dál.

L: Tak u mě základ asi byl ten výlet s rodiči, kde většinou jsme šli třeba po té turistické trase. A tak už jsme dostali do podvědomí, že tam je nějaký rozcestník. A existují turistické barvy. Potom, víc jsem se naučila ve skautu, kde jsme pracovali s mapou. A potom, když jsem potřebovala něco víc, tak i třeba podle you tube videí, když jsem to potřebovala vysvětlit víc děckám. Tak jsem se to napřed

naučila já a pak jsem jim to vysvětlila. A pak se na to nabalovali další znalosti, ve škole, a tak co bylo potřeba.

Š: Tak pro mě určitě ve skautu. My jsme to drtili. Teda no drtili. Jakože spíš používali. Hlavně to používání v praktickém životě. Čím víc jsme se ztráceli, tím lépe jsme to potom uměli. Nakonec. Tam, hlavně ten pokus omyl, ono to udělalo hodně. Aj ta škola, jako. Něco málo. Tam jako spíš v tom globálním. Jako že ty mapy na sebe navazují, a tak. Co jsem to chtěl. Nevím, asi to nebylo důležité.

D: A pak pozorováním zkušenějších kolegů.

P: Na táboře. V pionýru. Za mě skaut nebyl, to byl Pionýr. Pak na střední škole. No a v zaměstnání. Tam nejvíc.

7. Jak jste svou dovednost orientovat se v terénu rozvíjeli/trénovali?

H: Mě trénuje manžel neustále.

P: V zaměstnání. Na kurzech. Zdokonaluji se tam.

D: U mě to bylo prostě. Jakoby da se říct ne z nouze cnost jakoby povinnost. Protože v zaměstnání jsme léta organizovali a snad do budoucna ještě dál organizovat budeme prostě soutěž, která je na orientaci dost závislá. Tak už jenom příprava té soutěže. A potom i ten průběh té soutěže, kdy se nám pohybují závodníci po celkem velkém území. Tak prostě byla nutnost naučit se věci, které jsem prostě do té doby nedělal. Ani neznal. Tak prostě tam jsme se to naučit museli. Musel jsem ty informace získat, abych dokázal s těmi lidma, který se pohybují venku, prostě dál nějak pracovat. No a v tomhle směru nám před lety pomohla i nějaká ta moderní technika a technologie. Kdy družstva těch závodníků na té soutěži. Přišla nutnost, prostě ty týmy, ty lidi, prostě vědět o nich kde jsou. Z toho důvodu abychom je byli schopni rychle a snadno najít. Tak jsme začali využívat moderní techniku, moderní technologie. Což je sledování pomocí GPS. Kde ty družstva sebou nosili sledovač. A na základě toho sledovače jsme je byli schopni to družstvo online vidět přímo na konkrétní mapě. A když byl jakýkoliv problém, tak jsme byli schopni to družstvo okamžitě jakoby dohledat a vyzvednout ho prostě třeba z terénu. No takže, tam asi prostě to bylo nejmarkantnější prostě použití technologií i získání samotných znalostí sám pro sebe.

L: Můžu ještě jednou tu otázku, prosím tě

Jak jste svou dovednost orientovat se v terénu rozvíjeli, trénovali. Případně můžeme rozšířit o to, jak rozvíjíte.

H: Třeba knížky. Knižky taky pomáhají. Když něco nevím tak chytну do knihovničky pro jakoukoliv knížku a nalistuju. Zase to není žádná technologie.

Takže pokud chápu správně. Přečteš si knížku abys se uměla správně orientovat?

H: Ano.

Odbornou literaturu?

H: To ne úplně. Ale zase když to převedu na ty kytky. Toho mám plnou hlavu, tak prostě, některé věci jsem nevěděla. Poprosila jsem maminku ať mi půjčí knížku. Nalistovala jsem to, co nevím. Přečetla jsem si, kde dělám chybu. A už se snažím ju nedělat.

V: Já úplně nemám pocit, že bych to nějak rozvíjela, nebo trénovala. Jedině snad tu dovednost orientace za pomoci mobilu, že když už jsem byla starší a měla jsem rodinu a potřebovala jsem někde autem zajet sama tam a tam, tak zorientovat se opravdu za pomoci toho mobilu. A čím to člověk víc zkoušel, tak se toho víc naučil. Ale že by jsem nějak speciálně rozvíjela orientaci pomocí busoly a map tak to asi úplně ne. Možná jen odpozorováním zkušenějších. Ale spíš málo. Nemám pocit že by jsem na tom nějak. Nebyla jsem nucená zaměstnáním, nějakým kroužkem, na tom, jak pracovat.

L: No tak trénovali jsme to asi nejvíc ve skautu s dětma, kdy byla nutnost naplánovat nějakou třeba výpravu, nebo něco, tak tam jsem to využívala asi nejvíc. A potom až teď ve škole, nebo v zaměstnání mě to donutilo, nutilo prostě se naučit dělat další a rozvíjet ty schopnosti dál. Používat nové věci. A vlastně musíme, a to zaměstnání nás to nutí trénovat pořád. Protože to využíváme docela často.

Ty nové věci, to je, co o co to rozšiřuješ oproti skautu.

L: Spíš jsou to ty prostředky, jakože úplně jiné mapové podklady. Ty pomůcky k tomu. Někdy vyčítací pravítka. A různé jiné formáty souřadnic.

D: Tak já na to navážu. Tak jak jsem zmínil tu soutěž. Tak tam aby ta soutěž byla nějak pestřejší, a obtížnější na tu orientaci, tak tam právě jsme volili velmi často změnu typu souřadnic. Změnu typu map. Ať jsou to mapy slepé anebo nějaký omezený mapy nebo výřezy z map. Snímky, letecké snímky. Prostě, spousta jiných druhů orientace. A nejenom my sami jsme se v tom museli sami naučit s tímto pracovat museli jsme se naučit nachystat nějakou trasu. Ale tím pádem jsme předávali tím ty zkušenosti těm závodníkům. I s jinou prací a jiným systémem orientace.

L: Ještě mě napadá. Asi největší zkušenost, kterou jsem musela natrénovat, tak orientace v noci. Jak se orientovat v mapě v noci, ještě když úplně není vidět dobře na tu mapu nebo i se speciálníma prostředkama, kdy nemůžu použít světlo a musím se orientovat v té mapě.

Jaké to jsou speciální prostředky?

L: Noční vidění třeba.

Š: Pro mě to rozvíjení je spojený s tím hlavně to prakticky používat. Chystat nějaký výlety a používat to prakticky. A co mě pomáhá, tak učit to někoho jiného. Když to musím někomu vysvětlit tak se to musím naučit co nejjednodušeji. Abych mu to nějak předal. Takže to dost pomáhá ještě. Docela zajímavý bylo, když jsme se na lesárně učili orientovat podle lesních hospodářských map. Kdy je to sice podklad turistická mapa, ale ta není až tak dobře vidět. A na tom jsou barevné části, kdy to je rozděleno podle věku toho porostu. Člověk si musel nakoukat, jak ten porost vypadá v určitém věku, a

ještě různě podle dřeviny. Kdy různé věky jsou tam hrozně poznat mezi těma dřevinama. A tak podle toho se orientovat bylo hodně rozvíjející.

Chcete něco doplnit?

P: Tak to rozvíjení je, že plánuješ nové a nové trasy. Poznáváš nová místa. Učíš se novou orientaci v jiným terénu. To je taky rozvíjení se.

D: Přesně. Dostaneš se do úplně jiného typu krajiny, než jsme zvyklí žít. Ale život žijeme v tady té konkrétní krajině a pak se dostaneš o několik set kilometrů dál. Třeba do vysokých hor. A je ta orientace úplně jiná. Už nemůžeš se spolehnout úplně na všechno co znáš, ale musíš si najít nějaký nový informace, nový způsoby, jak se prostě orientovat. Zvláště ty velehory. Nebo krajina bez stromů, to je zase úplně jiný typ orientace. Viz. třeba severní anglie, kde je to prostě kopcovatej terén a nejsou tam prostě nic jinýho než kopečky, které jsou si podobny jako vejce vejci. Nejsou tam stromy a v tom se začít orientovat. To je zase nová informace. Zase získávání zkušeností.

V: Mě teď napadlo že všude ta GPS nefunguje že jo.

H. Právě.

P: Mapové podklady si stáhneš z celého světa, ale ta orientace těch nových terénů. Jiný prostředí. Jiný mapy. Jiný označení. Pořád se učíš a učíš.

V: V těch zmiňovaných velehorách, tak tam si jen na základě map, ne? Či funguje tam mobil?

H: Většinou ne, ne?

V: Ani GPS?

D: Někde určitě jo, když je někde blízko nějaká obec tak ten mobil funguje. Ale, já osobně jsem se nepohyboval tak extrémně vysoko. Nebo možná párkrát. Kde jsme mobil nepoužívali. Ale to bylo ještě v době, kdy jsme chytrý telefon s mapami ještě neměli. Ale měli jsme GPS navigaci. A pohybovali jsme se podle GPS souřadnic a podle map. Ale tam nejde o to získat asi tu konkrétní souřadnici kde se nacházím, ale i o to, že v těch velehorách abych šel cestou, která je jednak nejsnazší. A jednak nebude nebezpečná. A to je to, co člověk s té GPSky nevyčte. Tam prostě musí mít zkušenosti a pracovat s mapou a jak vyhledat ty informace z mapy a ideálně ještě mít zkušenosti z toho konkrétního terénu, protože tam může být spousta věcí které jsou nebezpečně schované pod sněhem a tohleto člověk musí umět odhalit, takže to už se nebavíme o orientaci v mapách to už se nebavíme o orientaci podle souřadnic bavíme se o orientaci přímo podle konkrétních věcí, které vidíme před sebou. Je to úplně jiný způsob orientace než u nás prostě ve městě, Nebo prostě po turistických značkách.

H: Vylezu na kopec, podívám se dolů a vidím.

L: Ještě mě napadá další zkušenost. A o je právě tady u nás, jak se mění ta krajina. Hlavně jak se teď poslední dobou kácí. Prostě ty mapové podklady se nestíhají aktualizovat. V těch papírových mapách už vůbec ne. Takže je důležité se dívat hlavně kolem sebe. A mít ty zkušenosti i to povědomí co mám

kolem sebe. Protože, teď už nestačí se jenom dívat do té mapy a věřit tomu že to co je v té mapě, bude i v tom terénu.

8. Dokážete se spolehnout na své dovednosti, nebo se spoléháte na navigační prostředky, při orientaci v terénu?

H: Určitě dovednosti, za mě. Když jsem někde sama, sama s dětma.

D: Já si myslím, že se taky asi dokážu. Myslím si, že toho už znám docela dost. A myslím si, že se dokážu orientovat. Ale dost často myslím si, že jsem jakoby línej takto všechno řešit složitě, když to jde jednoduše. Já prostě vytáhnu z kapsy ten chytrý telefon a najdu kde jsem. Ale jako myslím si, že se svými dovednostmi jsem schopen se zorientovat, ale беру ten telefon vždycky jako zálohu. Buď mi to urychlí všechno, zjednoduší anebo musím počítat s tím, že když se pohybuji v terénu delší dobu vím, že ten telefon na tu baterku nevydrží dlouho tak prostě spoléhám se na svoje znalosti na svoje dovednosti na svoje zkušenosti a telefon mám jako zálohu. A s tím taky počítám, že telefon mám jako zálohu. Ale asi jde o to, že ve většině situací je to jednodušší vytáhnout telefon. Zorientovat se podle telefonu.

P: Já se taky dokážu spolehnout na své vlastní zkušenosti. Ale pro jistotu ten telefon vytáhnu.

H: A já ho pro jistotu nechám schovanéj, protože jinak se zapigluju a trvá to třikrát tolik.

Takže se spolehneš sama na sebe?

H: Ano.

Víc než na ten telefon?

H: Když bych měla použít ten telefon. Než bych měla zapnout ty data, nebo wifinu někde najdu, tak prostě radši se zeptám. Je to rychlejší pro mě.

D: Pro mě třeba ne. Já bych než bych se raději zeptal, třikrát se raději podívám do telefonu.

H: Vy chlapy to máte všichni stejný.

D: A spustím si ne jednu, ale spustím si další dvě aplikace, než abych se někoho zeptal.

V: Za mě asi záleží kde. Ve městě bych se asi věděla zorientovat. Či už z těch orientačních tabulí nebo nevím třeba tramvají apod. Ale v lese. Tam úplně nevím zda by jsem se dovedla spolehnout na svoje zkušenosti na svoje schopnosti orientační. Tam bych se asi věděla ztratit. Anebo by mi to trvalo hrozně dlouho se dostat tam, kam bych potřebovala.

H: Jestli bych mohla doplnit to, co pamatuji právě z těch táborů. Když jsme na tom kopci. Na jakémkoliv kopci. Tak u nás, když půjdu z toho kopce dvě hodiny tak určitě najdu nějakou civilizaci. Takže se nemusím bát, že se ztratím. Prostě tam už sednu na autobus nebo se někoho zeptám. Takže se nemusím bát.

D: Je pravda, že ty zkušenosti v tomhle směru asi. I když se tady bavíme o toma našem lese, tak někdo, prostě zabočí dvakrát a neví kde je. Ale s tím, jak se od malička pohybuji po lese. Tak i když nevím kde jsem tak vím kudy se třeba vrátit. Protože ta zkušenost je taková, že mi nedělá mi problémy

se pohybovat po lese, a i kdybych se ztratil, tak prostě, dokážu prostě v hlavě tu krajinu mít jakoby zachovanou. Ten prostor, kde jsem se pohyboval mít celkem zachovanou. Takže i to je ta zkušenost. Bez toho abych potřeboval nějakou tu pomůcku tak se dokážu částečně i v tom lese orientovat.

V: Já to ještě doplním to moje. Že v lese, kdybych šla po těch turistických značkách, tak to se dokážu spolehnout. To bych dala. Ale kdybych šla například na houby a že jdu mimo do volného lesa. Tak to se možná ani nevím vrátit zpět, odkud jsem přišla.

D: To je to o čem mluvíme. Třeba zrovna to houbaření. Víme, že přejdu z jednoho lesa do druhého. Pak projdu nějakým houstníkem. Ale pořád více méně víme, kde jsem. Že prostě i kdybych s toho třeba vytvořil trasu potom ve tvaru čtverce nebo obdélníku. Jsem o sobě přesvědčenější, že bych dorazil do výchozího bodu. Aniž bych se musel vracet po stejné trase. Protože si dokážu uvědomit tu světovou stranu. Dokážu si uvědomit, jak jsem odbočil. Jak jsem zahrnul. Myslím si, že bych se vrátil více méně do výchozího bodu. I bez orientace.

H: Teď jsem se o pauzičky přesvědčila, že najdu úplně všechno.

Š: No když jdu někde sám, tak jsem schopen spolehnout se sám na sebe. Ale zakufrovat někde s děckama, když jsou třeba unavení. Třeba někdy na večer. Tak to bych si, to bych si říkal, že to je už na hraně. To už bych radši dřív šáhl po něčem, s čím bych se zorientoval jakoby na jistotu. Ale sám na sebe klidně.

L: Já si myslím že se dokážu spolehnout na své orientační schopnosti a když mám tu možnost, tak pro jistotu vždycky, prostě se podívám do té mapy na GPSku. A pak záleží na situaci, třeba kdy nemám možnost využít GPSku a na ty moje schopnosti se třeba musí spolehnout i třeba dalších pět lidí, takže si musím v tom věřit, a i tak se na sebe spolehnout.

9. Jak vnímáte vliv moderních technologií na základní dovednosti orientace v terénu?

H: Tak určitě pomáhají.

D: No já si myslím že jednoznačně to postupně eliminuje ty základní dovednosti práce s mapou a základní orientace bez prostě využití těhle technologií, protože myslím si že dnešní děti už nebudou umět prostě pracovat s mapou pokud je to někdo z nás starších nenaučí. Prostě se stoprocentně spoléhat na moderní technologie na moderní techniku a nedej bože když tohle někdy skončí tak a někde se ztratí ať už ve městě nebo v přírodě tak podle mě budou na tom dost jako špatně. Budou mít problémy. Protože se na to spoléháme. Spoléhám se na to sám. Takže i když vím že umím bez moderní techniky, tak prostě se spoléhám na ní. A postupně se to vytratí v populaci tyhle znalosti.

H: Ale, pokud vojáci budou trénovat děti v sokole budou s nimi jezdit na tábory tak ty děti se to budou umět, mět kde naučit.

D: No třeba se to stane velice moderním.

H: No já myslím že dnes už to moderní je.

D: No že tyhlensty dalo by se říct outdoorové aktivity budou určitý období, velice moderní a budou to vyhledávat i děti. Ale moc přesvědčený o tom nejsem.

H: To já jo, protože když byl COVID, tak se každě nudil a chodil do přírody. A ti mladoši, co mají malé děti, tak ty aby se neztratili, tak to těm dětem musí vysvětlit. Protože děti se ptají.

D: To ano. Ale byli to rodiče, co mají vztah k turistice, nebo prostě k pohybu v terénu. Tak to předali i svým dětem. Protože k tomu mají vztah. Ale myslím si, že dost velká část populace k tomuto vztah nemá.

H: To je pravda.

D: Sami třeba ty znalosti ani nijak zvlášť velký nemají. Tak jako ti to těm dětem nepředají. Takže jediný. Já si myslím že jediná možnost, že by to zůstalo i u těch malejch dětí, že to bude moderní a budou to právě ti rodiče těch dětí i když to sami neznají anebo děti samotný až když budou starší a budou to sami vyhledávat, protože to zrovna je in. Pokud to in nebude. Tak si myslím že v tomhle ta populace to bude jakoby ztrácet.

H: To je sice pravda, ale děcka jsou velmi vnímavý. Jim stačí slyšet podvědomě nějaký dokument v televizi a už je to zajímavá a už se ptají.

D: No ale musí ten dokument jim někdo pustit.

H: No to je pravda.

D: Nebo je k tomu musí někdo přivést.

H: Ve školce.

D: A pokud rodič někde v Praze prostě to nikdy nepotřebuje. Jediná jeho navigace je v autě. Tak to dítě k tomu nepovede. To dítě nebude mít ani tendence tyto informace mít někde vyhledávat.

H: No to máš pravdu.

P: Ono v podstatě ta populace je taková, že na dálnici jede auto a má zapnutou navigaci. Na co potřebuji mít na dálnici zapnutou navigaci? Tam vidíš jenom tu čáru. A už ty lidi jsou tak nějak zpohodlnělý tady tímhle. Ti to berou jako automatickou věc, že prostě je to jednoduchý, zapneš to, pustíš to a ono tě to navede.

H: Ono tě to navede na polňačku.

P: Ono tě to navede všude, jako.

D: Ne to zase s tím tak úplně nesouhlasím.

H: Já jsem to zjednodušila.

D: Já taky jezdím po dálnici dost často a tu navigaci mám zapnutou, ale mám ji zapnutou jenom kvůli těm online informacím. A to ne že bych to potřeboval.

H: To stačí rádio.

D: A to že mají lidi na dálnici zapnutou navigaci. Tak ju podle mě velká část nemá zapnutou jen kvůli tomu, že neví, kam jede, ale kvůli tomu že potřebuje mít online informaci o dopravní situaci.

H: Tak si zapneš rádio.

D: No to ti nepomůže, ale.

H: Ale víš už dopředu.

D: Nevíš dopředu. Mě se stalo několikrát na cestě z Vyškova do Brna což je třicet kilometrů. Tak si to zapnu a v půlce trasy mě ta navigace svedla z dálnice, protože pět kilometrů před tím byla havárka a zůstal bych tam viset hodinu.

H: Ano máš pravdu.

D: A ta navigace mě z toho vytáhla. A zapínám to jenom z tohoto důvodu. I když vím. I když bych před tím slyšel před odjezdem v rádiu, že dálnice je průjezdná. Stejně si to zapnu, protože po deseti minutách už ta dálnice nemusí být průjezdná. No a v tomhle směru si myslím že nejsem sám.

H: To máš pravdu. Ty to bereš z toho chlapeckého hlediska. A já jako ženská, když poslouchám to rádio a nemluvím o trase z Vyškova do Brna. Mluvím o trase třeba z Vyškova do Prahy. Tak můj manžel chce poslouchat to rádio. Protože ví že třeba u Jihlavy je někde havárka. On ví, kde sjíždí ty cesty z té dálnice a přesně ví kde ta zácpa bude třeba za dvě hodiny. Jestli to takto můžu vysvětlit. Protože líp to nevysvětlím.

D: To sice ano. Ale.

H: Mluvím o těch delších trasách ne jako tady o trase z Vyškova do Brna. To je jasný. D1 je strašná vždycky.

D: No zrovna z tohoto hlediska. Ne jenom tady Vyškov, Brno ale i zrovna Vyškov, Praha. Tak tam prostě se ta kolona může vytvořit během jakoby chvilky. Protože ty, když to slyšíš v tom rádiu. A to mám zkušenost vlastní. Protože mám rádio zapnutý v autě taky. A ta informace, která jde do rádia, tak je zpožděná. Ono, když začne kolona, tak v tom rádiu to neví hned a neřeknou to hned. Řeknou to za patnáct minut, nebo za půl hodiny, a to už v té koloně stojím. Což mi nepomůže rádio.

H: Pomůže, protože můžeš u dalšího sjezdu vyjet teda.

D: Pomůže, když už ta kolona tam tak hodinu je. Řeknou, že tam je nějak převrácený kamion a bude se odstraňovat minimálně půl dne. Tak v tomhle mi to pomůže, ale na tu rychlou a aktuální nehodu mi to nepomůže. No ale to už jsme zabředli do jinčího tématu.

H: No asi jo. To je zbytečný to takto rozebírat.

Není.

H: Je to dobře takto rozebírat?

Ano je.

H: Já ti rozeberu všechno, co potřebuješ.

Tak rozeberme tohle téma a tuto otázku.

H: Já si myslím že prostě všechno, co je moderní tak ti pomůže, ale stejně se spoleheš víc sám na sebe než na tu elektroniku. Protože si vzpomeneš zkrátka. Že už jsi to zažil, tam žes byl, tam se jede tím směrem. Nevím, jak jinak to říct.

Ovlivnilo tě to tedy nějak?

H: Sice už jsem babička, ale snažím se být moderní babička. Ale prostě. Zeptám se manžela. Zeptám se většinou chlapa. Protože vy opravdu jste úplně jiný než my ženský. Takže když potřebuji nějakou informaci takového charakteru, tak se zeptám chlapa. Když potřebuji informaci prostě nějakou jinou, nějakou, kterou já nevím, tak se zeptám buď starší ženské nebo mladší ženské. Protože já se považuji za ten střed. A dělám si průměr a pak mám svůj názor. A je to tak ve všem.

D: Mě teď ještě napadlo. Tak jak jsem řekl že moderní technika, moderní technologie může v dnešních dětech jakoby zakrýt prostě ty znalosti základní bez použití moderní technologie, ale na druhou stranu zase to v nich může probudit zájem, že jo. Protože je spousta různých aplikací a ty aplikace umí zajímavé věci a když si to ten mladej člověk dítě nebo jakýkoliv člověk. Nemusí to být mladej člověk nebo dítě. Prostě kdokoliv, kdo si otevře tu aplikaci a zjistí co všechno to umí. Tak to v něm může vzbudit zájem o tuhle problematiku. A může si další informace hledat, že jo. A zase s využitím moderní technologie, ví, kde ty informace. Má je rychle. Ví kde je může najít. A může to naopak v něm probudit zájem o orientaci v terénu o tady tyhle informace.

H: A další věc jsou pohádky. A proč se malé děti a staří lidé rádi dívají na pohádky. Protože zkrátka potřebují nějaký únik. Únik od toho světa a tam se strašně moc můžou naučit.

V: Tak já pokračuji. Já by jsem asi ráda navázala na D. Mě se líbí ten jeho názor a souhlasím, že na jednu stranu ten vliv moderních technologií na ty základní schopnosti orientace v terénu. Že je to svým způsobem oblbuje, nebo jak to mám říct. Že se spoléhají na tu moderní techniku a opravdu ztrácejí tu schopnost použít busolu, použít mapu, zorientovat se. Ale pěkně bylo řečené, že naopak může se stát, že je to motivuje. Dobře, teď jsou odvažnější. Mám tu GPSku a troufne si jít i tam kam by normálně nešel. A vyvolá to v nich v těch lidech takový nějaký sekundární efekt. Že dostala jsem se sem takto, začnu chodit více a nějakým způsobem je to nějak tak či tak.

H: Motivuje.

V: Ty základní dovednosti je to nutí je rozvíjet. Anebo, víte, co tím chci říci.

H: Víme, určitě víme, co chceš říct. Ale je potřeba asi vyjádřit se trošku líp. Jak jsi to myslela? Myslela jsi to, tak že je to motivuje k pohybu? Nebo je to motivuje, aby šli ven, vůbec.

V: Ano by je to motivoval chodit vůbec. Ano, cestovat vůbec i na neznámé místa, protože je to ponaviguje tam a tam. Ale sekundárně prostě to u nich podnítl i možná otevřít tu mapu a podívat se a rozhlédnout. Takže nejenže se budou orientovat, že nejen GPSkou se tam dostanou, ale takto už budou vědět že tam je takový bod a takový bod takové tabule a myslím že i ten zpětný efekt to může mít.

H: Ano a už za pět let se neztratí.

V: Že nejen od těch základních k GPSce a nebo i opačně.

D: nebo je to, jak jsi říkala sekundárně přivede i k jiné aktivitě. Že třeba cyklistika, kde je ježdění na kole příliš nenadchlo, ale když prostě si zvolí a najdou aplikaci. Jsou aplikace, které si sdílejí uživatelé, kde sdílejí trasy, tak třeba bude chtít projet tu samou trasu, kterou projel ten jeho kamarád. Tak si zapne tu aplikaci, najde si tu tras. Sedne si na kolo a přivede ho to třeba k cyklistice. Nebo k další aktivitě. A to nemusí být jenom cyklistika. Ono dnes už kdejaká aktivita bývá. Třeba na seakajku. Jedu k moři. Přivede to třeba k seakajaku.

L: Já souhlasím se vším, co tady bylo řečeno a má to svůj pozitivní i negativní vliv. Negativní to je právě na ty malé děti, kteří jsou třeba hned vedení k těm. Mají ty online aplikace a všechno, a právě nemají ten základ té orientace. Ale o to lepší možná budou v tom dokázat využívat ty moderní technologie a ty prostředky. Třeba než lidi, kteří s tím začínají později ale mají zase naopak ty základní znalosti, že se dokážou obejít bez těch moderních technologií. Ale když před ně někdo postaví tu technologii a musí ji využít. Tak zase to neumí. Takže má to svoje pro i proti. A souhlasím s tím, že když vlastně někdo začne tu technologii využívat. Tak to v něm může pak vzbudit ten zájem o to. Třeba si postahuje nějaký další aplikace. Viz třeba geokashing. A právě se dokáže líp orientovat v tom terénu. S tím že, třeba pomocí těch návodů musí se dívat kolem sebe. Hledat a zároveň využívá tu moderní technologii.

H: To je pravda. Protože děcka to baví, když najdou nějakou kešku, že.

D: Nebo zrovna ta soutěživost, že jo. Sbíráni kilometrů, nebo sbírání těch tras. Prostě už dneska existuje velká komunita těch lidí, kteří tyhle ty informace mezi sebou sdílejí. A ta soutěživost mezi nimi může rozvíjet ten zájem o tady tyhle ty věci. Ne jenom o tu techniku o tu techniku ale i o ty aktivity. Takže prostě myslím si že ta stránka té komunity má v tomhle tom velkou roli.

L: Tak třeba i díky těm technologiím toho projde víc a dostane se na víc míst. Než by se dostal, kdyby to nevyužíval. A potom díky tomu má větší přehled, co je kolem něho. Ví, že třeba tam tu trasu už šel. Tam byl, tam to zná. Tak už si tam pak troufne už i bez toho třeba. A má větší přehled, co kde je. Najde si v mapě třeba, že tam je rozhledna. Tak tam pak dokáže třeba dojít i bez toho. A i tak může zpětně získat ty základní orientační dovednosti. Je to zkrátka provázaný.

Š: No já si myslím že to je hodně pohodlný, to používat. Ale říkám si jestli člověk jako by nepřichází právě o hromadu těch zkušeností a té srandy, když někde kufruje. To mě vlastně na tom baví jako nejvíc. Když to musím vyřešit nějak. A myslím si, že je dobré vědět oboje. Že to je dost provázaný. A ještě s těma děckama. Je super, když vidím ty naše děcka, terý to s tou mapo baví. A zvládají to. A třeba je to naučili rodiče doma a nemusel jsem je to učit já. Takže úplně bych je nezatracoval, že by se upnuli jenom na tady tyhle ty technologie. Ale když jim to jako by, třeba aby byli schopný jet bez toho, když jim to třeba zdechne.

H: Tak.

V: Baterka selže.

D: Je pravda, že spousta hezkých míst člověk objeví, když zrovna zabloudí, že jo. A teď když má s sebou tady tohles to, tak nezabloudí. A neobjeví. I to je možná stránka.

H: No já nevím, ja myslím že jsme to tak nějak zhrnuli.

P: Hlavně v podstatě v těch moderních technologiích jsou vlastně i ty mapy. Stajnak máš tu mapu i v telefonu. Zase se orientuješ podle té mapy a nemáš ji v papírové podobě. Máš ji v té moderní technologii. Tam taky vyčteš ty orientační body a můžeš se podívat kolem sebe. A i tak se dá učit, jo, tak že. Jako pro mě dobrý no. A když jsou ty moderní technologie dobrý a dá se i podle nich i učit, tak proč ne.

L: Ještě mě možná napadá, že kdo začíná až u těch moderních technologií, tak potom když to selže, nebo se to vybije nebo něco, tak nemá tu schopnost řešit tu krizovou situaci. Jakoby bez použití té moderní technologie. Že nemá ty základní návyky, možná by se dalo říct a prostě bude úplně ztracenej a nebude vědět co dělat, protože se celý život spoléhal jenom na to.

H: A já třeba mužů říct sama za sebe, že když jdu na masáž, tak se taky učím. Nepodívám se na pravo, protože tam vidím páteř to mi nic neřekne. Podívám se na levo kde je namalované miminko, kde je jeho maminka a ti cvičí. A já když vím, co mě bolí. Tak prostě cvičím jako to miminko a ta maminka. Protože to je základ. To je základ všeho. U páteře třeba.

P: Tohle sem nepatří.

H: Bylo řečeno, že to máme rozebírat a já to rozebírám. Filozofování to je moje.

V: Mě ještě tak napadlo dodat, že při použití té moderní techniky anebo té technologie. i tak musíme vědět ty základní dovednosti, musíme si to umět naorientovat. Jakým směrem se otočit aby jsem podle té navigace mohla jít.

D: Přesně i v té aplikaci jsou značky, je tam mapa a v té mapě musíme umět číst i když je elektronická.

V: Takž i bez jakýchkoliv základních dovedností si myslím že je velmi náročné užít tu moderní techniku. Takže základ tam být musí.

L: Je pravda, že asi hodně lidí by se dokázala ztratit i kdyby měli k dispozici tu mapu třeba s GPSkou.

10. O kom si myslíte že se umí lépe orientovat v terénu a proč?

H: No určitě chlapy, protože to máte prostě tak nějak daný. My se to musíme celý život strašně těžce učit. A proto líp parkujete, proto líp chodíte po horách. A když je ženská chytrá, tak si vás poslechne. A vy, kdybyste byli všichni chytří tak posloucháte zase ty ženský zase úplně v jiných věcech.

P: To odbočuješ od tématu.

H: Ale neodbočuju. To je prostě pořád o jenom a tom stejným. Já jsem svoje řekla a nemusím to opakovat dvěstěkrát. Prostě jestli se něco stane teď, tak před sto rukama to bylo stejný. Před osmistý lety to bylo v principu taky stejný.

D: No ale to je daný tím nastavením té společnosti. To není rozdíl mezi mužem a ženou.

H: Ale všechno se pořád.

D: Jenom tím, jak se ta společnost je nastavená. Prostě ten chlap měl k tomu už od malička. Už od dětství k tomu byl vedenej. Kdyby k tomu byla vedená holka, tak je to to stejný.

H: Teď to chcu říct, že třeba naše dcera. Byla vždycky vedená jako tak zálesácky, byla vedená ke sportu. Takže začala gymnastikou. Pak se věnovala rugby. Pak měla děti. Teď dělá zase rugby. Ale už se k tomu rugby vrací spíše jako trénováním. Takže toto je ten koloběh života. Prostě. A když to jenom shrnu. Tak úplně kopíruje můj život. Sice v jiných situacích a kopíruje moje dcera, můj život. Ve všem.

P: tady se bavíme o orientaci v terénu.

H: Nech toho.

Dobře, ještě jednou se zeptám, O kom si myslíte že se umí lépe orientovat v terénu a proč?

L: Já si myslím, že úplně v základu, když se vezme. Vezmou se dva lidi, kteří mají jakoby stejný základní zkušenosti. Tak si myslím, že líp se bude orientovat ten chlap, protože má. Nebo c co jsem tak vyzorovala, tak si myslím že si líp jakoby umí vykreslit třeba ten terén, ten prostor kolem sebe. A nějaký ten. Tu základní a možná je to i spojené s nějakým analytickým myšlením. Nebo schopnost zachovat chladnou hlavu. A prostě, představit si to kolem sebe a vyhodnotit to. Ale potom už to závisí na tom tréninku a na tom, jak se tomu, kdo věnuje. Takže když se potom rozvíjí ty schopnosti, tak se možná to ženy dokážou naučit líp. Nevím. Ale v základu si myslím že se chlapy orientují lépe v terénu. Nebo je to pro ně jednodušší.

Š: Já, když vezmu naše děcka. Tak obecně holkám to s mapou jde trošku líp než těm klukům.

H: To se divím docela.

Š: No, nevím jetli je to tím, že dávají víc pozor, když se jim to vysvětluje.

H: Nebo jsou větší šprtky.

Š: Nebo se k tomu spíš ženou. Ale takto jim to jde. Alespoň těm naší líp.

H: A nebo se jim obyčejně líbí jejich pan vedoucí.

D: Jak by to bylo, kdybyste je oba dva na stejné úrovni, holka i kluk. Dneska prostě ty děti holku a kluka postavili prostě doprostřed lesa. Bylo by tam pořád vidět tady ten rozdíl, že ten kluk má nějaké prostorové vnímání lepší a dokázal by se zorientovat lépe než ta holka?

Š: To můžeme zkusit. To by možná stálo za to.

L: Možná že jo. Možná by se i třeba míň bál jít do toho.

D: No jako jestli to prostě pořád u těch dětí, tak jak to bylo za nás, že pořád tady ta predikce toho že ten kluk by se prostě uměl zorientovat v přírodě líp. Jestli to pořád ještě platí. Přece jenom jsou to

staletí i možná tisíciletí vývoje lidstva. Takže asi se to nezmění tak rychle. Ale zajímalo by mě to jak. I když dneska prostě ty děti, které se více méně spoléhají na ty moderní technologie. Jestli ta vstupní, té základní orientace. Jestli by ty kluci prostě vyšli líp než holky pořád.

P: já si myslím, že kdybys toho kluka a holku postavil doprostřed toho lesa. A oba se tomu dopředu věnovali tomu orientování v tom terénu. Možná by to ta holka zvládla líp, anebo ten kluk by to zvládl líp.

D: No ale to už jsou ty získané znalosti.

P: Přesně to. Záleží, jaké by měli ty znalosti. Jak by byli schopni je použít.

D: Mě by zajímalo, jestli bez těch znalostí.

P: Bez těch znalostí, to by bylo zajímavý. Co se týká té silové a vytrvalostní, tak by to zvládl ten kluk. Ale třeba jako.

D: No to si nemyslím.

H: Kluk má větší sílu.

D: Záleží na věku.

H: No určitě na věku.

D: V patnácti letech je to jednoznačný.

H: Když vezmeš holku a kluka ve stejném věku.

D: Ale v sedmi letech by ta holka toho kluka porazila. Třeba. Ale to už se nebavíme o orientaci. Já myslím ten smysl pro orientaci.

P: Ten smysl pro orientaci.

H: To kluci mají lepší.

D: Jestli když postavíš sedmiletou holku. Nebo desetiletou holku a desetiletého kluka, bez toho, aby znali prostě buzolu, mapu a měli zkušenosti s pohybem v terénu. Jestli by prostě ten kluk prostě se rozhlídl a vyrazil by třeba správným směrem anebo by byl schopen prostě obejít prostě nějaký určenej okruh třeba v lese. A neztratil by se a jestli by se ztratila ta holka.

H: Holka by šla intuitivně. Kluk by na to šel rozumem.

V: Já si myslím že to záleží od vícero okolností. Oni můžou být stejně dobří. Ale kdyby byli v nějaké stresové situaci. Co já vím, třebaže už je večer. A nyní se oba ocitnou v lese, tak asi možná si dokážu představit, že ten chlapec nebo muž bude mít lepší orientační schopnosti. Už jen proto, že mu hlavu nebude zahlcovat panika a stres a strach. A on zachová tu chladnou hlavu, a tak jdeme takto. A žena by asi zůstala zablokovaná. Ale též to nemusí platit plošně, tak. Čest výjimkám.

H: Určitě to neplatí plošně, protože záleží taky hrozně na povaze toho člověka taky.

V: No tak nevím. Je tam mnoho okolností i ta povaha.

H: U nás jsem já ta klidnější ve stresových situacích.

V: Ne na darmo je ta kniha napsaná od těch psychologů. Proč ženy pláčou a muži se umí orientovat v mapách. Takže to bude asi lety odsledovaná zkušenost.

Chcete ještě někdo něco doplnit?

L: No že asi hodně záleží na tom. Na těch zkušenostech a z jakého prostředí je ten člověk. Protože znám i hodně kluků od kterých bych se v lese nenechala navigovat ani za nic a radši bych šla poslepu sama někam bez mapy.

D: Člověk z města a člověk z vesnice, že jo.

L: Záleží. No prostě jak s tím přijde do styku s tady těmi informacemi a ze vším. Ale kdybychom to brali úplně od základu bez jakýchkoliv znalostí. Tak si myslím, že k tomu mají muži víc předpoklady.

Kdo si myslíte že to může ovlivnit, aby ty děti k tomu měli vztah? Kdo to může nejvíce ovlivnit?

H: Rodiče, škola, školka, kolektiv celkově. Ale asi nejvíc ta rodina si myslím. V tom prvním věkovém nějakým stádiu.

L: Určitě rodina a pak i třeba ta parta se kterou to dítě se schází. A třeba je rozdíl, jestli jsou z menšího města nebo z velkoměsta. Když má například nějakou partu kamošů se kterou běhají po lese a já nevím staví si tam bunkry. Tak bude mít větší schopnost orientace, než dítě které si celé dětství hraje na sídlišti u jedné houpačky.

D: To já si myslím že víc, než to mnohem víc ovlivní tady ten kolektiv než rodina. Rodina může třeba chtít prostě po dítěti těmto aktivitám se věnovat, ale to dítě to nemusí vůbec přijmout.

H: To je pravda.

D: Ale když se dostane do kolektivu, tak prostě buď se dostane do kolektivu, který mu vyhovuje. A bude to třeba kolektiv, který tyto aktivity provozuje. Anebo si prostě najde jiný kolektiv, který provozuje jiné aktivity, které se mu budou líbit. Ale podle mě to ovlivní víc než ta rodina. Ta komunita.

V: Možná že to je i nějaký učitel například.

P: Jak říkal D. nejvíc ten kolektiv ovlivní to dítě.

H: Ale rodina je v podstatě taky kolektiv. To nejsou jenom rodiče.

D: To jo, ale jsou případy samozřejmě co vím, že třeba od známých, že mě rodiče celé dětství tahaly po zámcích a hradech a kopcích a já mám dnes k tomu odpor. Prostě ti řeknou.

H: To jo sice, ale pak když jsou to rodiče, tak to dělají taky.

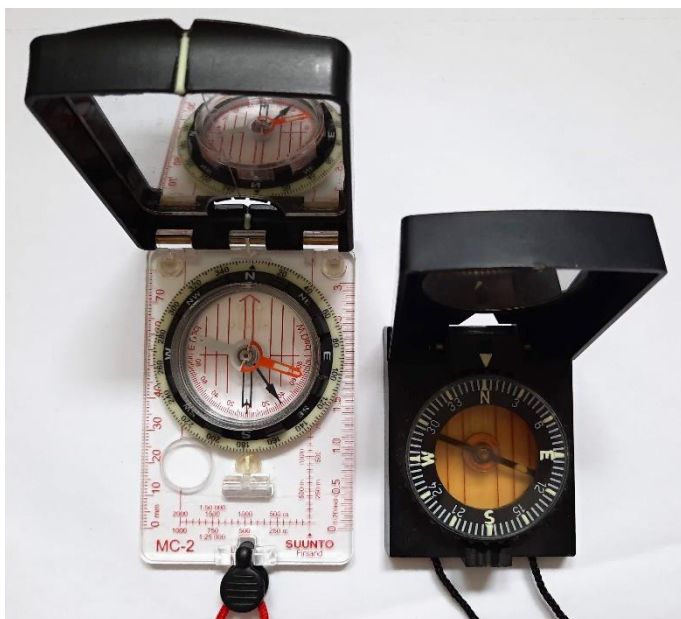
D: To neznamená že v nich něco nezůstalo že ty informace. ty znalosti mají. Ale můžou mít k tomu odpor a v dospělosti to potom nevyhledávají.

H: Je to pravda.

D: Ale když se dostane to dítě do kolektivu, které tyhle aktivity dělá tak ho to k tomu přivede prostě bez nějaké tlačanky. Prostě se jenom chytí kolektivu.

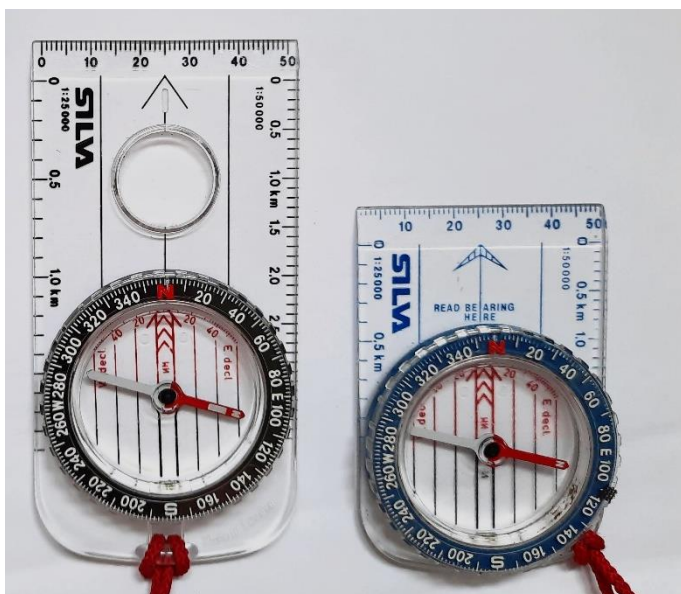
11.3 Obrázky

Buzola turistická



Zdroj vlastní

Buzola sportovní



Zdroj vlastní

Buzola vojenská



Zdroj vlastní

Kompas náramkový



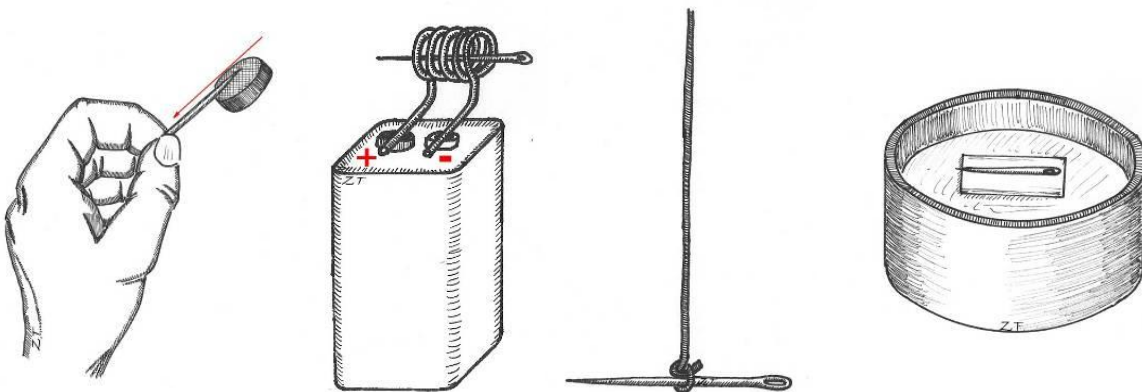
Zdroj vlastní

Kompas knoflíkový



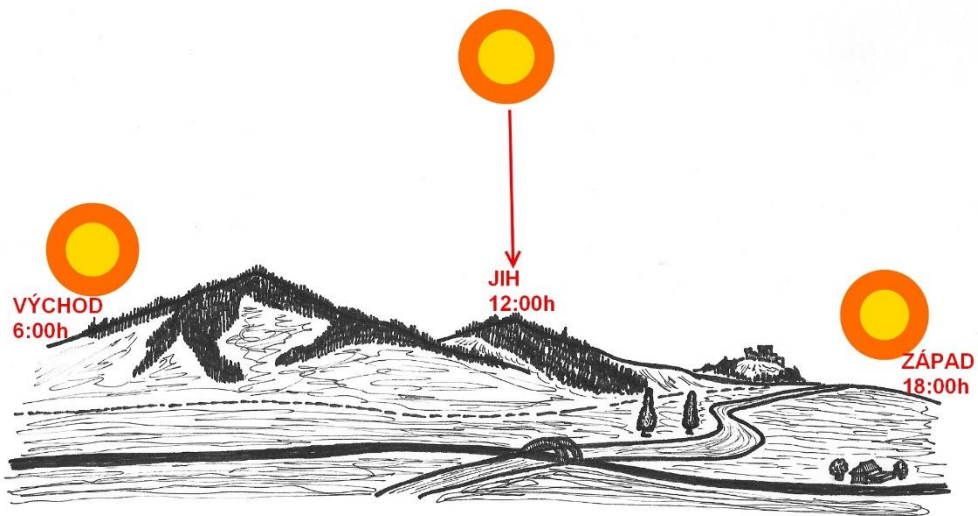
Zdroj vlastní

Kompas improvizovaný



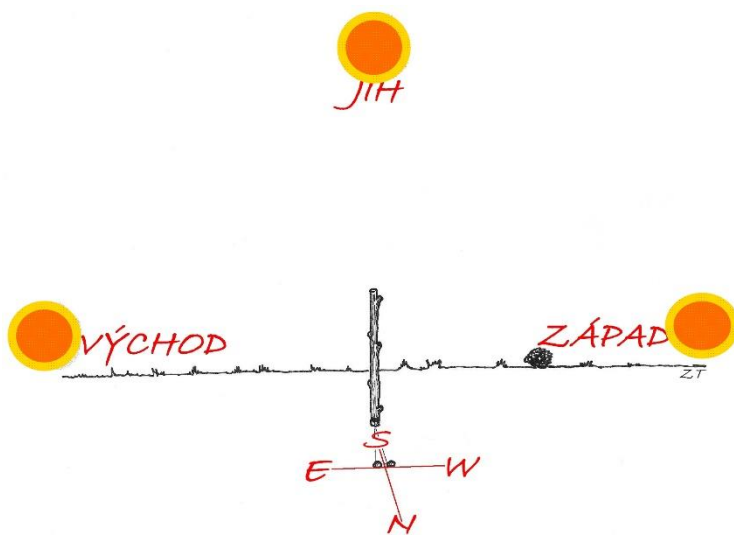
Zdroj Pub-71-84-03 SPECIÁLNÍ TĚLESNÁ PŘÍPRAVA Základy přežití

Poloha slunce



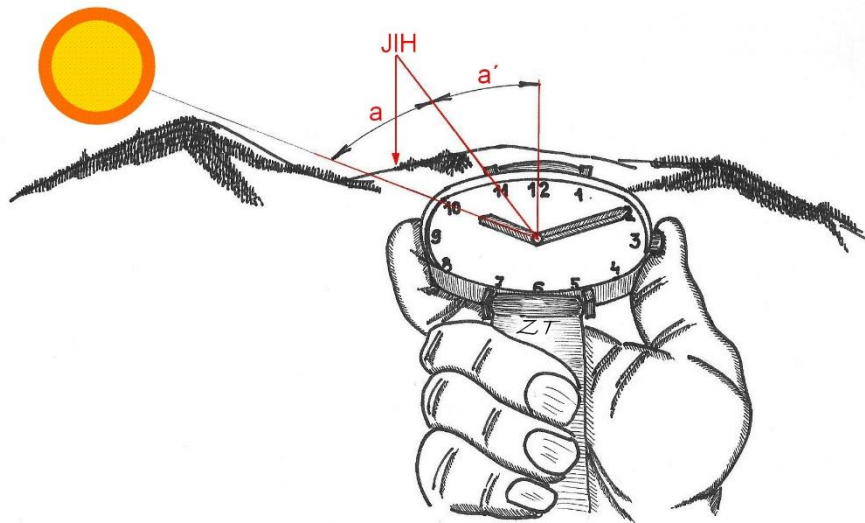
Zdroj vlastní

Stínová metoda



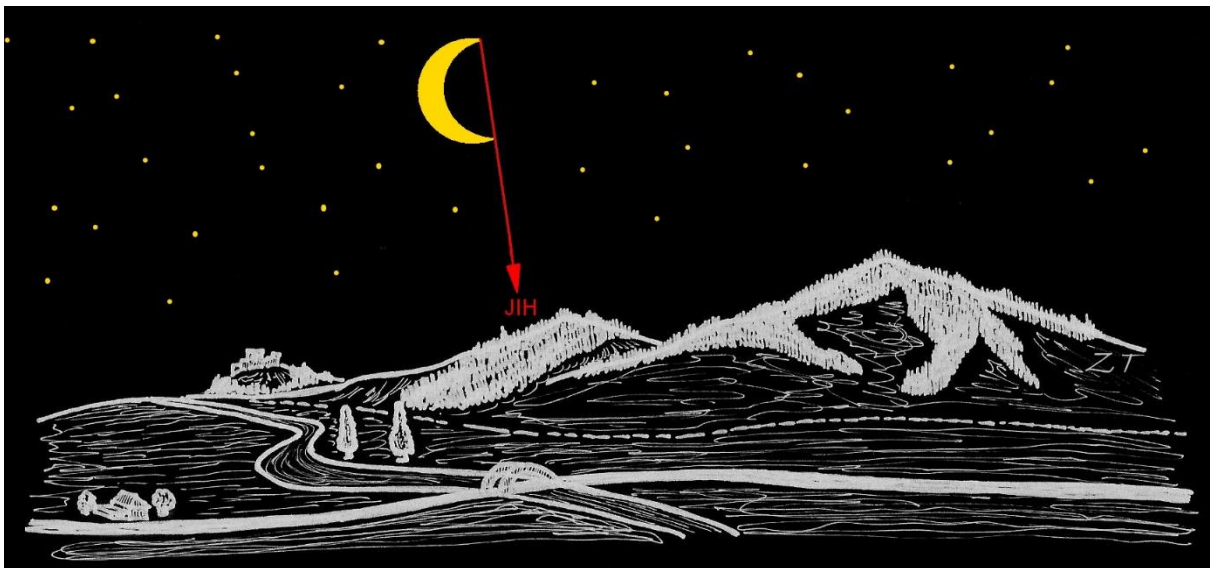
Zdroj Pub-71-84-03 SPECIÁLNÍ TĚLESNÁ PŘÍPRAVA Základy přežití

Určení směru jih na severní polokouli pomocí hodinek



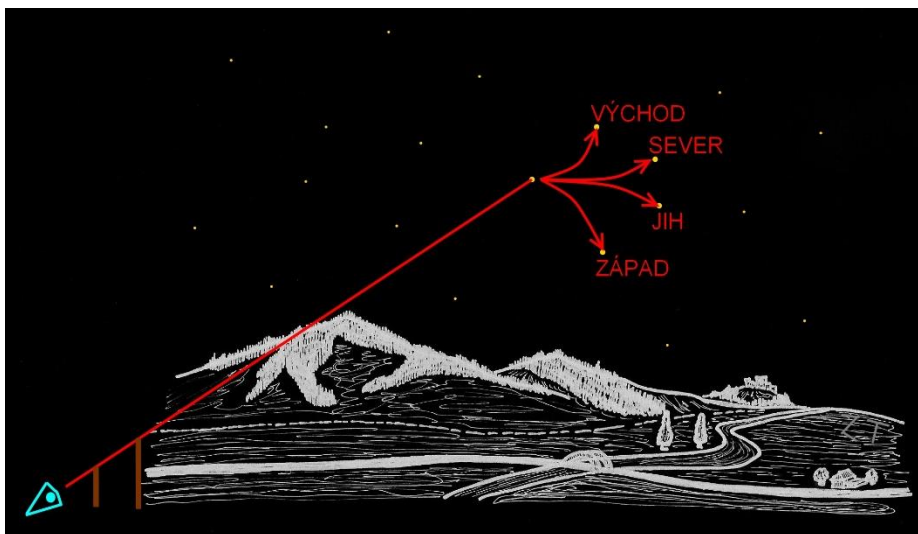
Zdroj Pub-71-84-03 SPECIÁLNÍ TĚLESNÁ PŘÍPRAVA Základy přežití

Poloha měsíce



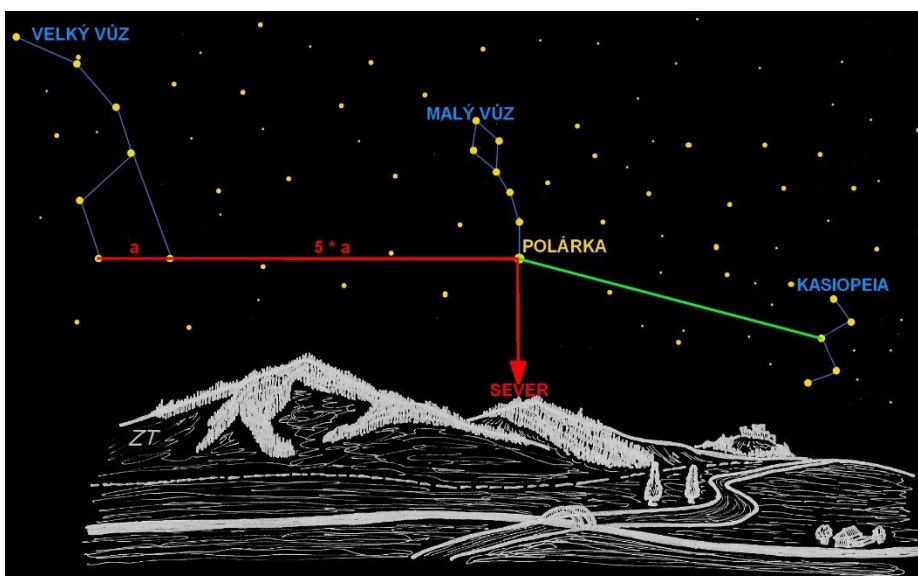
Zdroj vlastní

Poloha hvězd (LURD)



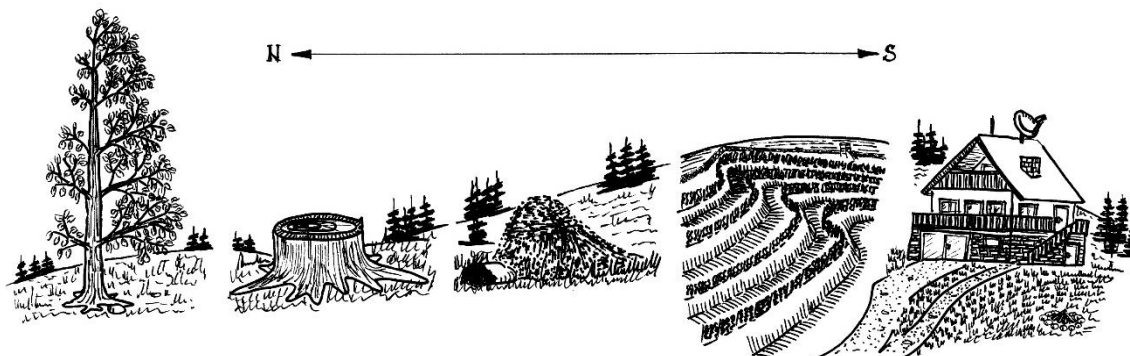
Zdroj vlastní

Určení severu podle Severky (Polárky)



Zdroj Pub-71-84-03 SPECIÁLNÍ TĚLESNÁ PŘÍPRAVA Základy přežití

Určení světových stran pomocí zvláštností terénních tvarů



Zdroj Pub-71-84-03 SPECIÁLNÍ TĚLESNÁ PŘÍPRAVA Základy přežití

Orientace mapy na sever



Zdroj vlastní

Určení azimutu pomocí buzoly



Zdroj vlastní

Orientační bod



Zdroj vlastní

Určení vlastního stanoviště



Zdroj vlastní

Srovnání mapy s terénem



Zdroj vlastní

Mapa tematická a topografická „papírová“ a „na šátku“



Zdroj vlastní

Přijímač GPS (Garmin-Fénix6xPro, Garmin-60CSx)



Zdroj vlastní